ARAYIŞ

17 EKİM 1981. SAYI: 35. HAFTALIK DERGİ: 30 TL.

BÜLENT ECEVİT
YARGILANDI

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

DEVLET DESTEK OLSUN

Burası Güneydoğu Anadolu'nun kırsal bir kesimi. Çoğunlukla verdiğimiz emeğin, döktüğümüz terin karşılığını alamayız. Bu nedenle de çoluk çocuk nefesi Çukurova'da alırız.

Bugün bölgemizde binler ve onbinlerce ailenin geçim kaynağı olan soğandan bahsetmek istiyorum. Bölgenin sulu arazisi çok az olduğu için diğer ürünlere oranla soğan yetiştirmek daha karlı oluyor. Ama soğan mevsimlik bir ürün olduğu için elde fazla tutmaya gelmiyor. Ekici gerekli bilgi ve teknikten habersiz durumda olunca kısa zamanda çürüyüp gidiyor. Bu nedenle tefeci-tüccarlar ürünü elimizden ucuz fiyatla topluyorlar. Sonuç olarak büyük emekle üretilen soğandan elde edilen parayı üreticinin gözü görür cebi görmez.

Devlet bugüne kadar tarımın bu kesimindeki ekiciye el uzatmamış ve destek olmamıştır. Bu ürünün önemli bir ihraç malı olduğu ve yurdumuz ekonomisine büyük katkılar sağlayacağı kanaatindeyim.

Hasan ERDEM
ÇERMİK-DİYARBAKIR

İKİ BAKANLIK– İKİ UYGULAMA

12 Eylül öncesi Yozgat Valiliği emrine atandım. Otobüsle gittim, inemeden geri döndüm. Yapabileceğim başka bir şey olmadığından istifa ettim.

12 Eylül sonrası Tarım Bakanlığı'na bir dilekçe vererek tekrar görevime dönmek istediğimi bildirdim. Bana "açıktan atamaların durdurulduğu" yanıtını verdiler. Milli Eğitim Bakanlığı ise bir genelge yayınlayarak istifa edenler, açığa alınanlar ve müstafi sayılanların yeniden göreve dönebileceklerini duyurdu.

MGK Yönetimi altında iki bakanlık iki farklı uygulama birbiriyle çelişmiyor mu? Bu tutumun iç barışın arayışında olanları nasıl etkileyeceğini ilgili ve yetkililere bırakıyorum.

Benim durumumda olan çok kişi var ilgi bekliyoruz.

Erhan Bekir YAĞLI
ÇORUM

OKURLARIMIZA

● İstanbul Bostancı dan yazan Tunceli'li okurlarımız, ne yazık ki mektuplarınızı yayınlayamıyoruz. Bizleri anlayışla karşılayacağınıza inanıyoruz.

Saygılarımızla.

● Sevda Erdal İzmir. Üzüntünüzü paylaşıyoruz. Ancak bu tür mektupları yasal sakıncaları nedeniyle yayınlayamıyoruz. Başvurunuzu MGK'ne, Başbakanlığa ve İlgili Komutanlıklara yapabilirsiniz. Yetkililer bu konu üzerinde önemle durduklarını birçok kez açıkladılar.

● Mehmet Oruçtekin — Diyarbakır.

● Celal Aydın Manisa.
Kıymetli okurlarımız istediğiniz adresleri gönderemediğimiz için bizi bağışlayacağınızı umarız.

Saygılarımızla.

● Suna Şahin — Antalya. İlginize teşekkürler. Dileğinizi karşıladık.

Saygılarımızla.

● Hasan Tunca — Kastamonu.
Geçirdiğiniz kaza nedeniyle geçmiş olsun diyoruz. İsteğinizi karşılayabildiğimiz için mutluyuz.

Saygılarımızla.

● Lütfü Atlı —Kırklareli. İlginiz için teşekkür ederiz. Mektubunuzda dile getirdiğiniz soruna Arayış'ın sayfalarında sık sık rastlamak olası. Bu tutumumuzu sürdüreceğiz.

Saygılarımızla.

Sayın Süleyman ŞAHİN
ŞENKAYA–ERZURUM

Sayın okurumuz, ilginize teşekkürler. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi nde 'Devletin askeri ve emniyet kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif ettiği' gerekçesiyle İstanbul'da yargılanan Tekin Sönmez beraat etti.

Saygılarımızla...

● Sayın Mustafa DURAN
İSTANBUL

Mektubunuzu aldık. İlginize teşekkürler.

Saygılarımızla...

ARAYIŞ

KÖY ÖĞRETMENLERİ

Ben bir köy öğretmeniyim. İki yıldan beri Mardin ilinde görev yapmaktayım. Dilim döndüğünce köydeki yaşantıyı anlatmaya çalışacağım. Bunun zor olduğunu biliyorum.

Köyümün yolu yoktur. Tarlanın içinden geçerek gelinir. Sonbahar ve kış aylarında köye gelenler-gidenler çamurdan adam olurlar. Köyde 20 ev var. Ev diyorum ama siz sakın normal ev zannetmeyin. Çamur, saman ve hayvan pisliğinin karışımından yapılmış genellikle tek odalı yapılardır. Tuvalet ise Mardin köylerinin yaşantısında yer almamıştır daha. Elbetteki bu koşullarda salgın hastalıklar olur.

Su ihtiyacının karşılanması da çok ilginçtir. YSE'nin su çalışması olmadığından köylüler kendi arazilerine kuyu kazıp, etrafını çimentoyla sıvamış ve kenarlarına küçük küçük arklar açarak yağmur sularının buralarda toplanmasını sağlamıştır. Ancak bu biriken su Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında ihtiyaca yetmemekte, tükenmektedir. İşte o zaman susuzluk başgöstermektedir. İçinde her tür yabancı maddenin bulunduğu bu suyu bizler de içmekteyiz.

Aydınlatma aracımız ise gaz lambası. Bu koşullarda yaşayan öğretmenlerin eline geçen para ise kesintiler çıktıktan sonra 13.347.TL. Bu paraya yan ödeme, mahrumiyet, yakacak ve eğitim ödeneği dahildir. Soruyorum, bu maaşla bir ailenin veya bir kişinin geçinmesi mümkün müdür? Tüm öğretmen arkadaşlarımız ayın 20'sinde harçlıksız kalır, borç alır veya veresiye yaşar.

Türkiyemizin bütün bölgelerini bir kabul edip özveri ve şevkatle çalışan öğretmenlerimizin sorunlarına öncelikle çözüm getirilmesini bekliyoruz.

Bütün öğretmenlere selam...

Ufuk ARIKAN

BULMACA YAYINLAYIN

Derginizi sürekli okuyan, okurken de sizlere bazı çevrelerin kasıtlı olarak gösterdiği tepkiyi içi burkularak izleyen bir okurunuzum.

Eleştiri ve önerilere de yer vermenizden cesaret alarak şunları yazmak istiyorum. Televizyon programlarını ve bulmaca köşesini yeniden yayına koyunuz.

Ziya GÖZLÜ
DEVREK–ZONGULDAK

ARAYIŞ'ın notu:

Sayın okurumuz, İlginize ve yakınlığınıza teşekkürler. Bu koşullarda, sınırlı sayfa sayımızla bulmaca köşesini koymamız olanaksız. Ancak önümüzdeki dönemde sayfa sayısının artırılması ile birlikte ARAYIŞ'ta yeni bir düzenleme bulacağınızı duyurmak isteriz. Ayrıca TV programları ARAYIŞ baskıya girerken açıklanmakta, o nedenle de dergide yer almamaktadır.

Saygılarımızla...

OKULU BIRAKANLAR VAR

Bizler Mazgirt Lisesi'nde okumaktayız. Bugünkü şartlarda okumaktansa hiç okumamak daha iyidir. Çünkü, günden güne, saatten saate, dakikadan dakikaya kaleme, deftere, kitaba, ev kirasına, giyime kuşama akla gelen her şeye sınırsız zam gelmektedir. Bizler yoksul ailelerin çocukları olduğumuz için bu durum karşısında okuyamıyor ve içimizden bazıları zorunlu olarak okulu bırakıyor.

Sorunlarımızı anlatmak için nereye başvurduysak hep biz haksız çıktık. Bu kez de durumu basın yoluyla duyurmaya karar verdim.

Mustafa AKYILDIZ
TUNCELİ

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına İMTİYAZ SAHİBİ
MEHMET ERDÜL

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no. 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
Posta Kutusu: 75
Küçükesat/ANKARA
TELEFON:
28 44 74 26 00 56

PİKAJ ve MONTAJ: *ARA PRESS Teknik Servisi. Tel: 27 85 09*
DİZGİ: ENLEM 80 18 60 71
BASILDIĞI YER: EM—AŞ
Emek Basın Yayın Reklâmcılık A.Ş.

İLAN KOŞULLARI
Dört renkli kapak 75 bin TL.
Kapak içleri tek renk 50 bin TL.
İç sayfalar renkli: 60 bin TL
Öteki sayfalar tek renk 40 bin TL.
Sütun santimi 800 TL.

ESKİ SAYILAR İÇİN 60 TL. POSTA PULU GÖNDERİLMELİDİR.

SAYI: 35 FIYATI: 30 TL.
17 EKIM 1981

ABONE KOŞULLARI
YURTİÇİ:
Yıllık 1.500 TL. Altı aylık 750 TL. Üç aylık 375 TL.
YURTDIŞI:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
İsveç	250 İsveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S. Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

● Abone bedelinin PTT ile; ya da, 'Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara'' Şubesi 1200 numaralı hesabımıza 'yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, veya PTT makbuzunun 'PK—75 Küçükesat/Ankara'' Adresine gönderilmesi rica olunur.

DERGİNİN İÇİNDEN

EKONOMİ: ABD'nin tutumu

''Sosyalizmin amacı aç çocuklar yaratmak mı?''

Bülent Ecevit: Yargılandı.

YAZI İŞLERİ'nden

MADDİ HATA

"Arayış Dergisi'nin 27. sayısında yayınlanan 'Siyasi Şov' başlıklı yazıda öncelikle Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı bu kararı eleştirilmekte, bunun siyasi kadrolara klasik anlamda siyaset yapma olanağını kaldırdığı belirtilmekte, bu kararın diğer bazı şahırlara siyaset yapma olanağı verdiği halde, eski siyasi kadrolara bu hakkı vermediği belirtilerek, yazının sonunda bu siyasilerin Danışma Meclisi'ne alınmayacağı anlaşılınca, 'Kurulacak Danışma Meclisi'nde ileriye yönelik hesapları olan bazı emekli *askerlerce* siyasi şov sahnesi haline dönüştürüleceğini şimdiden kabullenmek' gerekeceği belirtilmektedir".

BU, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce Yazı İşleri Müdürümüz Nahit Duru'ya verilen iki ay 15 günlük hapis cezasının gerekçesinden bir bölüm. Gerekçenin sonundaki tümce ARAYIŞ'ta yayınlandığı biçimiyle ise aynen şöyle:

"Danışma Meclisi'nin ileriye yönelik hesapları olan bazı emekli *aktorlerin* siyasi şov sahnesi haline dönmesini şimdiden kabullenmek gerekir"

Görüldüğü gibi, çok eski politikacıları kastederek yazdığımız *"emekli aktörler"* gerekçede *"emekli askerler"* olarak yazılmış.

Gerekçede, Yazı İşleri Müdürümüz Duru'nun hapis cezasının paraya çevrilmemesine ilişkin kararda şöyle deniliyor:

"... Mahkemece Basın Kanunu'nun 16. maddesi hükümleri nazara alınarak yazının sahibi olarak kabul edilmiş ve basın kanununun hükümleri uygulanıp, sorumlu müdür sıfatı ile verilen hapis cezasının para cezasına çevrilmesi yoluna gidilmemiştir."

Oysa, Duru'nun avukatları Askeri Yargıtay'ın *"Yazarı belli olmayan yazılardan ötürü, Yazı İşleri Müdürlerine verilecek hapis cezalarının paraya çevrilmesine"* ilişkin kararını savunmalarına eklemişlerdi.

Değerli okurlarımız, Dergimizin avukatları önümüzdeki günlerde Milli Savunma Bakanlığına başvurarak, *"maddi"* hatalardan ötürü, yazılı emirle Duru'ya verilen cezanın bozulması isteminde bulunacaklar.

*
* *

Sayın okurlarımız, bu hafta Fikret Otyam'ın yazısı elimize ulaşamadı o nedenle *"Gazipaşa'dan"* yok bu sayımızda. Öte yandan, geçen hafta Ahmet Kahraman'ın yazısını da yayınlayamamıştık.

Postadaki bu gecikmelerden ötürü sizlerden özür diliyoruz.

*
* *

Son günlerde sizlerden çok sayıda eski sayılara ilişkin istek geliyor. Ancak, bazı okurlarımız gönderdikleri mektuplara adreslerini yazmıyorlar. Bu nedenle de adresleri belli olmayan bu okurlarımıza istedikleri ARAYIŞ'ları gönderemiyoruz. Geçen hafta mektup yazıp, 240 liralık pul yollayan Sabahat Olgar adlı okurumuz da mektubuna adresini yazmayı unutmuş. Sayın Olgar ve öteki okurlarımız adreslerini bildirdikleri takdirde istedikleri dergileri göndereceğiz.

*
* *

Sizlerden Kurban Bayramı nedeniyle çok sayıda tebrik aldık. Hepinize tüm ARAYIŞ çalışanları olarak teşekkür ediyor ve iyi dileklerimizi iletiyoruz.

*
* *

Geçtiğimiz hafta dergimizi çarşamba günü yerine salı günü basmamıza karşın, birçok abonemize dergi zamanında ulaşamamış. Öyle sanıyoruz ki, bayram nedeniyle PTT'deki bir sıkışmadan ötürü dergi abonelerimizin eline geç geçti. Ayrıca, bu hafta dergimizi Perşembe günü bastık. Son gelişmeleri izleyebilmek için basım günümüzü "deneme" olarak bir gün ileriye aldık. Eğer başarılı sonuç alabilir ve dağıtımda bir aksaklık olmazsa, bundan böyle Perşembe günleri baskıya girmeyi düşünüyoruz.

*
* *

Önümüzdeki sayılarda da birlikte olabileceğimizi umarak mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

Saygılarımızla...

GECE YARISI EKSPRESİNDEN GELİBOLU'YA

ARAYIŞ

TÜRKİYE'de demokrasinin gelecekte alacağı biçim ne olacaktır? Demokrasiye geçişin takvimi nedir? Geçen ay İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen genç gazeteciler için düzenlediği seminere katılan Batılı ülke gazetecilerinin büyük bir kısmının en çok ilgilendiği konular arasında bu soru yer alıyordu. Batılı genç gazetecilerin bu konularla ilgilenmesi, bazı çevrelerce Türkiye hakkında olumsuz önyargılara bağlanmak isteniyordu.

Durum gerçekten böyle midir? Bu gazeteciler Türkiye'yi iyi tanımamakta mıdırlar? Yoksa bu sorular Batı'da duyulan bazı kaygıların, belki de acemice ve çok yalın bir dille ortaya konması mıydı? Bugün Batı Avrupa'nın demokratik ilkeler etrafında bütünleşmesiyle özdeşleşen kurumlarda Türkiye ile ilgili gelişmelere bakılırsa, yukarıda sıralanan olasılıklardan daha çok ikincisine itibar etmek gerekecektir. Özellikle Batı Avrupa ülkeleri Türkiye ile ilgilenmektedirler ve bu ilgi tek tek olduğu kadar, Batı'nın bütünleştirici kurumlarında da ortak bir biçimde dile getirilmektedir.

*
* *

Bu ayın başında Türkiye, Avrupa ile ilgili konular gündeminin başında yer aldı. Avrupa Konseyi Genel Kurulu'nun gündeminde Türkiye'nin üyeliği sorunu bulunmaktadır. Danışma Meclisinin oluşturulması ve çalışmalarına başlamasına az bir zaman kala, Avrupa Konseyi'nin Türkiye'nin üyeliği ile ilgili olarak alacağı karar ne olacaktı? Sonunda Siyasal Komisyon Raportörü Steiner'in hazırladığı rapor kabul edilmiş ve Türkiye'nin üyeliği sorunun Konsey Parlamenterler Meclisinin Ocak ayı içinde yapacağı toplantıda karara bağlanması üzerinde anlaşılmıştır. Başka deyişle Avrupa Konseyi Ocak ayına kadar geçen süre içinde Türkiye'deki gelişmeleri izleyecek ve sonunda Türkiye'nin üye olarak kalıp kalmamasına karar verecektir.

*
* *

Basit bir mantık, Türkiye'de olup bitenler Avrupa'yı neden ilgilendirsin deyip, Avrupa Konseyi'nde alınan bu kararı, gelip giden Batılı heyetlerin ziyaretlerini *Türkiye'nin içişlerine müdahale* olarak değerlendirebilir. Ancak durum gerçekten böyle midir? Yoksa Avrupa'nın Türkiye'ye bu ilgisinin altında başka bazı tarihi ve toplumsal gerçekler mi yatmaktadır?

Bu soruyu yanıtlamadan önce Avrupa Konseyi'nin Türkiye ile ilgili kararını Ocak ayına ertelerken yaptığı bir saptamayı görmek gerekecektir. Çünkü Avrupa Konseyi kararının özü, *"Türkiye'deki durumun Avrupa Konseyi statüsü ile çeliştiğinin açık şekilde saptanıp kabul edildiği"* cümlesinde özetlenmektedir. Başka bir deyişle Avrupa Konseyi, Türkiye'deki durumu kendi varlığını oluşturan bazı ilkelerle çelişir görmektedir.

Avrupa Konseyi belli bir demokrasi anlayışının asgari ölçütleri üzerinde anlaşmış ülkelerin biraraya gelip oluşturdukları bir kuruluştur. Üzerinde anlaşmaya varılan bu temel ilkeler, Konseyin metinlerinde de yer almıştır. Bu temel ilkelerdir ki, Yunanistan ve İspanya'yı geçmişte Konsey dışında bırakmıştır. Dolayısıyla Avrupa Konseyi'nin Türkiye'ye yaklaşımı değerlendirilirken geçmişteki bu uygulamalar ve Batı Avrupa'nın aydınlanma çağından bu yana süren toplumsal mücadelelerinin ortaya çıkardığı bu uzlaşma demokrasisinin Konseye egemen kıldığı düşünce dikkate alınmalıdır. Bu noktalar dikkate alınmadığı taktirde Avrupa'nın Türkiye ile ilgisi yanlış bir biçimde değerlendirilir ki, bu da hem Avrupa hem de Türkiye açısından olumsuz sonuçlar doğuracak bir süreci başlatır.

*
* *

Avrupa Konseyi ya da öteki bazı uluslararası kuruluşların Türkiye'yi bu kadar yakından izlemeleri, bazılarının öne sürdüğü gibi *"Türkiye'nin içişlerine karışma"* biçiminde değerlendirilebilir mi? Ocak ayında alınacak kesin karara doğru geriye sayma işleminin başladığı şu günlerde bu sorunun yanıtını soğukkanlı bir biçimde aramak gerekir. Son gelişmeleri Türkiye'nin içişlerine karışma biçiminde değerlendirmek biraz abartma bir yaklaşım olacaktır. Her uluslararası kuruluş gibi Avrupa Konseyinin de üyelerinde belli bazı normlar araması bir ölçüye kadar doğaldır. Yunanistan'ın Konseye dönüşü, 1974 Kıbrıs Barış Harekatından sonra bu normların Yunanistan'da yerleşmesi ile mümkün olabilmiştir. İspanya'nın Konseye katılması için de Franko'nun ölümü beklenmiştir.

Kuşkusuz, Türkiye'nin durumunu Yunanistan ve İspanya'nın o günkü koşullarıyla karşılaştırmak gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Ama şurasını da kabul etmek

gerekir ki, Türkiye'de demokratik sürecin kesintiye uğraması, Avrupa Konseyi üyelerini birarada tutan asgari koşullardan birinin aradan çekilmesi anlamına gelmektedir.

Avrupa Konseyi'nin Türkiye'ye olan ilgisi ile ilgili bir ikinci yanılgı da Konsey'de önyargılı bir havanın estiği izlenimidir. Nitekim, bir yandan Türkiye'deki durumun *"Konsey statüsü ile çeliştiği"* belirtilirken bir yandan da kesin kararın Ocak ayına bırakılması bunun bir ifadesi olarak değerlendirilmelidir. Konsey özellikle Danışma Meclisinin kurulacağı şu günlerde önyargılı davrandığı biçiminde değerlendirmeye yol açacak bir girişimden kaçınmıştır. Danışma Meclisinin kurulması ile başlayacak olan gelişmeleri izlemek ve değerlendirmelerini ona göre yapmak istemektedir.

Bu arada Konseyin Hukuk ve Siyasi Komisyonları üyelerinden oluşan bir heyet de Türkiye'ye gelerek incelemelerde bulunacaktır.

*
* *

Ocak ayında kesin kararı belirleyecek olan faktörler Avrupa Konseyine egemen olan temel ilkelerle ilgilidir. Avrupa Konseyı her şeyden önce, 12 Eylül'le birlikte kesintiye uğrayan demokratik yaşamın vazgeçilmez kurumlarının ilerde alacağı biçimle yakından ilgilenmektedir. Nitekim Siyasi komisyonda yapılıp, Konsey Genel Kurulunca da kabul edilen bir değişiklikle Steiner Raporuna eklenen bir madde, bu ilginin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Rapora eklenen madde aynen şöyle: *"11 Eylül 1980 tarihinden önce siyasi partilerin temsilcileri veya üyeleri olan kişilerin gelecek meclis seçimlerinde aday olma hakları ellerinden alınmamalıdır."*

Konseyin Ocak'taki kararını etkileyecek öteki faktörler de şunlar olacaktır: Danışma Meclisinin yapısı, Anayasa konusundaki çalışmalar, Siyasi Partiler ve Seçim Yasaları, Anayasa'nın ortaya çıkış süreci içinde gerçek bir tartışma ortamının yaratılıp, yaratılmaması, insan hakları ile ilgili öteki yasaların hazırlanış biçimleri.

Avrupa Konseyi'nin Türkiye ile ilgili kararına esas alacağı anlaşılan bu noktalara dikkatle bakılırsa, bunların Avrupa'da artık yerleşmiş, belli ve işlerliği olan bir demokrasi anlayışının asgari koşulları olduğu görülecektir. Başka deyişle bunlar yalnızca Türkiye ile değil, Avrupa Konseyi üyeliğini kabul eden her ülkenin uymayı peşinen kabul ettiği ilkelerle ilgilidir.

*
* *

Steiner Raporunun görüşülmesi sırasında Dışişleri Bakanı Türkmen'in bir açıklama yaparak, *"Türkiye'ye yapılan eleştirilerin içişlerimize karışmak şeklinde gelişmesi halinde konsey üyeliğinden çekilebileceğimizi"* belirtmesi, Konsey kararını etkilemeye yönelik bir taktik değilse, Avrupa Türkiye ilişkilerinin geleceğine soğukkanlı bakamayan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Bu arada *"içişlerine karışma"* fobisinin boyut kazanarak Türkiye'nin Ocak ayında Konsey'den çekileceği biçiminde bir söylentiye dayanak hazırlaması gerek Avrupa, gerekse Türkiye açısından olumlu sayılamayacak gelişmelere yol açabilir.

Türkiye'nin Avrupa Konseyinden çekilmesi de, çıkartılması da Avrupa için yararlı olmaz. Buna karşılık, Türkiye de artık tarihi ilişkileri bulunduğu Batı'nın bir parçası olmuş ve onun demokratik değerlerini toplumsal yaşamanın düzenlenmesine ilke edinme uğraşısı vermiştir. Batı için kabul edilebilir demokratik normlar Türk halkının toplumsal yönetim anlayışının da vazgeçilmez öğeleri olmuştur.

*
* *

Batıyı her zaman *"Geceyarısı Ekspresi"* filmini gerçekleştiren kafa olarak görmek bizi yanlış değerlendirmelere götürür. Geceyarısı Ekspresi gibi bir filmi gerçekleştiren Batı, bu yıl gösterildiği her ülkede beğeni kazanan Gelibolu filmini de yapmıştır. Bu filmde bir yandan Avustralya ile Yeni Zelanda'dan getirilen Anzak birliklerinin, hiç bilmedikleri Çanakkale Boğazındaki savaşları anlatılırken, öte yandan anavatanını savunan Türk insanına da aynı olumlu gözle bakılmaktadır.

Batıyı Batı yapan, kültürünün zenginliğinin en önemli ögesi olan çeşitliliğini sağlayan, uzun bir mücadele sonunda üzerinde anlaşmaya varılan demokrasinin bu asgari ortak noktalarıdır. Batı'nın kendi bütünleşmesine yönelik olarak gerçekleştirdiği Avrupa Konseyi gibi kurumlarının, üyelerinde bu asgari ortaklıkları aramasını *içişlerimize müdahale* olarak görmek doğru değildir.

Öte yandan Batı'nın Türkiye ile bu denli ilgilenmesi, O'nu bu topluluğun bir parçası olarak kabul ettiğinin de bir göstergesidir. ●

SALIDAN SALIYA

Türkiye

● *Devlet Başkanı Kenan EVREN, "BİZ İŞKENCEYE ŞİDDETLE KARŞIYIZ" DEDİ. Middle East Revlew dergisine bir demeç veren Evren, tarafsız eleştiriye açık olduklarını söyleyerek, "Demokrasiye dönüş tarihi Kurucu Meclis'e bağlı" demiştir.*

● *Devlet Başkanı Kenan EVREN, "VİCDAN HÜRRİYETİ HER BASKIDAN UZAK OLMALIDIR" DEDİ. İnsanları sevmenin, onlara saygı duymanın ulusca muhtaç olunan huzur ortamının önde gelen unsurlarından biri olduğunu söyleyen Evren, "dini ve mezhebi ne olursa olsun, her insanın tanrısına olan inancı doğrultusunda sahib olduğu vicdan hürriyeti istismar edilmemeli" şeklinde konuştu.*

● *Başbakan Bülend ULUSU, MEMUR MAAŞLARINA 10 BİN LİRAYA KADAR ZAM YAPILACAĞINI SÖYLEDİ. Ulusu, gelir vergisinin yüzde 40'dan 30'a düşürülmesi için çalışmaların sürdüğünü de bildirerek, "Herhangi bir bakanın istifası söz konusu değil. Ancak biri çıkar da ben yoruldum, biraz da başkası görev yapsın derse onu zorla tutamayız" dedi.*

● *Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce tutuklanan MSP GENEL BAŞKANI NECMETTİN ERBAKAN'IN TUTUKLULUK DURUMUNA YAPILAN İTİRAZ REDDEDİLDİ.*

● *İSTANBUL BAROSUNCA DÜZENLENEN "ATATÜRK İLKELERİ VE HUKUK DEVRİMİ" KONULU İNCELEME YAZISI YARIŞMASI SONUÇLANDI. Prof. Dr. Suna KİLİ, Doç.Dr.Toktamış ATEŞ, Av.Fevzi Hakkı ESATOĞLU ve İstanbul Barosu Başkanı Av.Orhan APAYDIN'dan oluşan seçiciler kurulu birinciliğe Cumhuriyet Savcısı İsmet Kemal KARADAYI'nın, ikinciliğe Av. Ender Kamil BOYACI'nın, üçüncülüğe ise tarih öğretmeni Eyüp ERİŞ'in incelemesini oybirliğiyle seçti.*

● *1982 YILI PROGRAMININ ANA HATLARI BELLİ OLDU. Çok sayıda yatırım program dışı bırakıldı. 1982 yılı programının Ekim ayı sonunda Bakanlar Kurulu gündemine alınacağı öğrenildi.*

● *Ortaöğretimde "Öğretmenler Kurulu"nun yetkileri genişletildi. ÖĞRETMENLER KURULU, BÜTÜNLEMEDE BAŞARISIZ OLAN ÖĞRENCİLERİ BİRDEN FAZLA DERSTEN KALMIŞ OLSALAR BİLE BAZI KOŞULLLARLA ÜST SINIFA GEÇİREBİLECEK.*

● *PETROL BULUNMASI OLASILIĞI ARTINCA, İSKENDERUN'DA PETROL ARAYAN İSVEÇ FİRMASI'NIN HİSSE SENEDİ SATIŞLARI DURDURULDU. Petrol aranan bölgede, 1072 metre derinlikte yüksek basınçlı doğal gaza rastlandı. İlgililer, doğal gazın petrol bulunması olasılığını güçlendirdiğini bildirdiler.*

● *Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Serbülent BİNGÖL, ELEKTRİK KESİNTİLERİNİN GECE YAPILANLARININ EKİM AYI SONUNDA KALDIRILACAĞINI AÇIKLADI. Bingöl, elektrik kısıntılarının arızalardan kaynaklandığını da sözlerine ekledi.*

● *İstanbul ve çevresi son 15 yılın en büyük balık akımına uğradı. İstanbul balık haline gelen 1,5 MİLYONDAN FAZLA PALAMUT'UN DIŞSATIMINA BAŞLANDI. İlk parti palamut dışsatımının 25 ton ile Yunanistan'a yapıldığı bildirildi.*

● *FİLİSTİN KURTULUŞ ÖRGÜTÜ ANKARA TEMSİLCİSİ ABU FİRAZ İLE LİBYA SOSYALİST HALK CEMAHİRİYESİ ANKARA TEMSİLCİSİ DR. OMRAN FİTURY ISSA, YOL—İŞ FEDERASYONU BAŞKANI MUZAFFER SARAÇ VE ÖTEKİ FEDERASYON YETKİLİLERİYLE GÖRÜŞTÜLER.*

Dünya

● *Geçen hafta bir suikast sonucu öldürülen MISIR DEVLET BAŞKANI ENVER SEDAT, VURULDUĞU YERE GÖMÜLDÜ. Cenaze törenine Mısır halkının katılmadığı, halkın büyük bir bölümünün tören sırasında kahvelerde iskambil oynadıkları bildirildi. Sürgündeki general ŞAZLİ "BU CENAZE TÖRENİ SEDAT'IN HALKINA İHANET ETMİŞ HAİN OLDUĞUNU GÖSTERDİ" DEDİ. Öte yandan halk oylaması sonucu Salı günü Devlet Başkanı seçilen Mübarek, cenaze törenine katılan yabancı Batılı ülke liderleriyle ikili görüşmeler yaparak, Sedat'ın dış politikasını değiştirmeyeceği yolunda temanit verdi.*

● *SOVYET HÜKÜMETİ, ABD'Yİ MISIR'IN İÇİŞLERİNE KARIŞMAK VE ORTADOĞU'DAKİ GERGİNLİĞİ ARTIRMAKLA SUÇLADI. Sovyetler, son günlerde ABD'nin, Mısır üzerinde büyük bir baskı uygulamasına geçtiğini de iddia etti.*

● *SUDAN DEVLET BAŞKANI NUMEYRİ, BAZI ARAP LİDERLERİNİN TAZİYETLERİNİ GİZLİCE BİLDİRDİKLERİNİ SÖYLEDİ. Sedat'ın öldürülmesinden sonra bu yöneticilerin Mübarek'ten "durumu gizli tutmasını" da istediklerini ileri sürdü.*

● *Federal Almanya'nın başkenti BONN'DA 300 BİN KİŞİ SİLAHLANMA YARIŞINI PROTESTO ETTİ. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden de Almanya'ya gelen Avrupalılar, NATO ve VARŞOVA Paktı ülkelerinde son bir yılda hızlanan silahlanma yarışının biran önce durdurulmasını istediler. MİTİNGDE BİR KONUŞMA YAPAN MARTİN LUTER KİNG'İN EŞİ CORETTA KİNG "MİLYONLARCA AMERİKALI AVRUPA'DAKİ SİLAHSIzLANMA ÇABALARINI DESTEKLEMEMEKTEDİR" DEDİ.*

● *SCOTLAND YARD, LONDRALILARI UYARARAK, IRA'NIN BOMBALI SALDIRILAR DÜZENLEYECEĞİNİ İLERİ SÜRDÜ. Polis, İngilizlerden çevrelerine yeni taşınmış olan İrlandalıları en yakın karakola bildirmelerini istedi.*

● *Fransa'nın Strasbourg kentinde yapılan AVRUPA ÜLKELERİ FESTİVALİNDE "BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE" FİLMİ BÜYÜK ÖDÜLÜ ALDI. Festivalde Türkiye'yi temsil eden film, Orhan Kemal'in romanından sinemaya aktarılmış, yönetmenliğini de Erhan Kıral yapmıştı.*

ENVER SEDAT'IN ÖLÜMÜ YENİ BİR GERİLİM KAYNAĞI OLDU

ENVER Sedat'ın bir suikast sonucu ölmesi ve ABD'nin bu ölüm nedeniyle Mısır'a gösterdiği ilgi ABD ile Sovyetler Birliği arasında yeni bir gerilim kaynağı oluşturdu.

Geçtiğimiz hafta Pazar günü, Sovyetler Birliği, ABD'ni, "Mısır'ın içişlerine müdahale etmekle" suçladı ve bu eylemin tüm Orta Doğuda tehlikeli bir biçimde gerilimi arttırdığı yolunda ABD'ni uyardı.

Sovyetler Birliği'nin, Moskova'daki gözlemcilere göre, oldukça sert olan bu uyarısı, ABD Savunma Bakanı Alexander Haig'in, ABD'nin Mısır'a silâh sunumunu hızlandıracağı ve Orta Doğu'da daha etkin bir rol oynayacağı yolundaki açıklamalarıyla çakıştı.

Sovyetler Birliği'nin yaptığı açıklama, ABD'nin Enver Sedat'ın ölümünden sonra bölgeye savaş gemileri ve öteki birlikler göndermesine işaret ederek, "Mısır çevresinde cereyan eden olaylar Sovyetler Birliği'nin güvenliğini tehdit etmektedir. Sovyetler Birliği gelişen olayları dikkatle izleyecektir" demektedir. Açıklamaya göre, ABD'nin Mısır'a nasıl hareket edeceğini söyleyen açıklamalarda bulunması kabul edilemez" diyor.

Batılı gözlemciler, Sedat'ın ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nin Mısır'ı ABD'den koparma girişiminde bulunmasının ve Sedat'ın ölümü dolayısıyla doğan karışık ortamda da ABD'nin çıkarlarını korumak üzere harekete geçmesinin beklenir gelişmeler olduğunu söylüyorlar.

Washington ise Sovyetler Birliği'nin bu uyarısını reddederek "ABD'nin Mısır'ın içişlerine karışmadığını" söylüyor.

ABD'nin Mısır'a silah sunumunu hızlandırma ve Sudan'a silah verme kararı, ABD Savunma Bakanı ile Sudan Devlet Başkanı ve Mısır Savunma Bakanı arasında Kahire'de yapılan görüşmeler sonunda verildi.

Sudan Devlet Başkanı, silah gereksinmesinin özellikle Libya ile olan sınır çatışmalarından kaynaklandığını açıkladı.

Öte yandan, bir televizyon görüşmesinde ABD Savunma Bakanı Haig, "ABD askeri birliklerinin Mısır'ı ve Sudan'ı ziyaret edeceğini ve Mısır, Sudan ve öteki bazı golf ülkelerinin de katılacağı askeri ortak manevraların geliştirileceğini ve genişletileceğini" söyledi.

Ayrıca Haig, "ABD'nin Orta Doğu'da liderlik rolü" oynamayı sürdüreceğini ve zaman zaman bölgede varlığını göstereceğini ifade etti.

Öte yandan, Kahire'den gelen haberlere göre, Enver Sedat'a yapılan suikast ile ilgili olarak, suikastin yapıldığı askeri geçit resminin güvenliğini sağlamakla sorumlu yüze yakın subay sorguları yapılmak üzere tutuklanmış bulunuyor.

Genel kanı, suikasti düzenleyenlerin, geçit resmine sızan küçük bir gruptan ibaret olmadığı, yolunda. •

İRAN BARIŞ PLANINI REDDETTİ

İRAN Parlamento Sözcüsü Rafsancani, Irak ile olan savaşın sona erdirilmesi konusundaki en son öneriyi reddetti. Rafsancani, İslam Konferansı Genel Sekreteri tarafından ileri sürülen planda yeni bir şey olmadığını, söyledi.

İslam Konferansı Genel Sekreteri Habip Çaki, planını önceki hafta Birleşmiş Milletlerde İran Dışişleri Bakanı Musavi'ye vermişti.

Tahran Radyosunun bildirdiğine göre, plan, karşılıklı olarak ateşin kesilmesini, Irak birliklerinin derhal İran-dan geri çekilmesini ve iki tarafın arasına İslam Barış Gücü Birliklerinin yerleştirilmesini öngörüyor.

Rafsancani, "son barış planında, kaleme alınış biçiminin dışında yeni bir şey yok... Tüm Irak birliklerini İran topraklarından çekilmedikçe İran müzakerelere başlamayacaktır" dedi.

Önceki hafta Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin ise, Irak'ın egemenliği korunmak kuşuluyla ateş kesi kabul etmeğe hazır olduğunu açıklamıştı. •

"KENDİMİZİ KENDİMİZDEN KORUMALIYIZ"

"Kendimizi kendimizden korumalıyız"

BU sözler, önderliğini yaptığı Dayanışma Sendikası içindeki 'aşırı' unsurlara, Lech Walesa'nın söylediği sözler: Geçen haftaki ilk Dayanışma Kurultayında yeniden başkan seçilen Walesa, orada da, yüzde 55'le seçildiği belli olduktan sonra şöyle demiş:

"**Geçen yılımız demokrasiyi öğrenmekle geçti. Bu kurultay, burada ortaya çıkan eleştiriler ve kararlarla, bizi daha bilge kılacak.**"

Gerçekten de 'bilge' yerinde bir deyim Dayanışma Sendikasının şimdiki yönetimi ve Walesa için. Örneğin, Kurultay'da yüzde 6 oy alan bir başkan adayı, "**Sovyetlerin emperyalist politikası**"ndan, "**Varşova Paktından çekilmek**"ten dem vurmuşken, Dayanışma çoğunluğunun, yanlış bir deyimle 'ılımlı' denilen Walesa ve gurubu için oy kullanması, böyle bir bilgeliğin kanıtı.

Bu arada, 1976'da kurulan, Polonya'da ilk direnişleri başlatan ve Dayanışma'nın ilk, yer-altı nüvesini oluşturan KOR adıyla bilinen '**Toplumsal Korunma Komitesi**'de, başka türden bir bilgelik örneği vererek, kendi kendisini feshetti. Fesih kararında, Dayanışma Sendikasının, değişen koşullarda KOR'un amaçladığı direnişi çok daha iyi yapabileceği gerekçesi gösteriliyor. KOR'un ilk kurucularından birisi, ülkesinin içinde bulunduğu duruma değinirken, eski yönetimler için şöyle diyor: "**Bu, savurganlık, hapishane, sansür ve polis sosyalizmi bizi otuz yıldır yıkıyor. Asıl anti-sosyalist ve karşı-devrimci olan onların sosyalizmidir.**"

'**Ilımlı**' '**devrimcilik**' nasıl olabilir? Birçok '**devrimci**'nin kafasında kıvrılan soru işareti bu, Polonya'da olup-bitenlere bakılınca. Bu sorunun yanıtı, çok uzun dönemli bir yanıt; ama gelecek bu yanıt birgün. Şimdilik, Walesa'nın, başlık yaptığımız sözlerinden önce söylediklerine kulak verelim: "**Parlamento'yu hükümeti yok ederek, onların yerini alıp, onlardan daha mutlakiyetçi mi olalım?**"...

Aşırılıkların kol gezdiği dünyamızda, bu ılımlı devrimcilik daha epey bekleyeceğe benzer, anlaşılana dek... •

BAKALIM İLAN VEREREK HÜKÜMET DÜŞÜREBİLECEKLER Mİ...

VERGİ kaçakçılığına karşı etkin bir savaş açan Fransız hükümeti, geçtiğimiz günlerde aldığı bir kararla altın alım satımını denetim altına aldı. Yeni karara göre altın alım satımına aracılık edenler, bu işlemlerin kaydını tutacaklar. Bu kayıtlarda altın alanların ya da satanların kimlikleri ile işleme konu olan altının tutarı gösterilecek.

Bütçeyle sorumlu olan Bakan, kararın gerekçesini şöyle açıkladı:

"**Eğer mal varlığının tümüne özellikle taşınmaz mallara uygulanacak bir servet vergisi getirilmesi öneriliyorsa, varlıkların verimsiz alanlara kaçmasını önlemeye çalışmak kaçınılmazdır... Tasarrufların olabildiği kadar verimli, üretken yatırımlara yönelmesini diliyoruz**".

İşsizliği azaltmayı ve hakça bir gelir dağılımı gerçekleştirmeyi amaçlayan Fransız Hükümeti, geniş kapsamlı bir vergi reformu ve bu reform çerçevesinde belli tutarı

aşan servetler üzerinden vergi almayı öngörüyor.

Bu anlayış içinde hükümet, serveti gözden kaçırmanın en kolay yolu, altındır diye düşünüyor.

Gerçekten Fransa'da 1948 yılından beri altın alım satımı serbestti. Yapılan tahminlere göre halen Fransa'da 4500 ile 8000 ton altının yani dünyadaki resmi olmayan altın stokunun yüzde 18 ile 35'inin Fransa'da olduğu sanılıyor.

Altın alım satımını denetim altına almakla hükümet, serveti kaçırma ve dolayısıyla vergiden kaçınma yollarından birini kapatmayı amaçlıyor.

Anımsanacağı gibi geçtiğimiz yıllarda benzer bir önlem ülkemizde alınmıştı. O zaman belli çevreler gazetelere ilan vererek hükümeti düşürme çabalarına girişmişlerdi.

Bakalım Fransızlar da ilanlar vermek suretiyle hükümet düşürebilecekler mi? •

ATATÜRK VE TARIM

GÜNÜMÜZDE tarımımız, Atatürk'ün düşündüğü ve önerdiği bir yapıya kavuşmuş mudur?

Yukarıdaki soruya yanıt arayış, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi tarafından Atatürk yılı nedeniyle düzenlenen ve 12-16 Ekim 1981 tarihleri arasında yapılan, Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in açtığı "Atatürk ve Tarım Haftası"nın gündemini oluşturdu.

Atatürk ve Tarım Haftası nedeniyle, Atatürk'ün tarımla ilgili söylevleri "Atatürk ve Tarım" adlı bir kitapta toplandı. Türk tarımına hizmeti geçenlere ödüller verildi. "Atatürk ve Tarım" konulu bir seminer yapıldı ve tarımımızdaki gelişmeleri gösteren "Tarım Sergisi" düzenlendi.

Bu hafta nedeniyle ödül verilenlerin arasında Büyük Devlet Adamı İsmet İnönü ile İnönü'nün Tarım Bakanlarından Prof.Dr. Şevket Raşit Hatiboğlu bulunuyordu. Ödül jürisi, Türk tarımının gelişmesine olan üstün katkısı nedeniyle İsmet İnönü'yü özel ödüle layık görmüştü. Eski Milletvekili ve Tarım Bakanlarından, 27 Mayıs 1960 Devrimi sonrası oluşturulan Kurucu Meclis üyelerinden Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu'na da üstün hizmet ödülü verilmesi kararlaştırılmıştı. Hatipoğlu, Devlet Üretme Çiftlikleri'nin ve Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nun kurulmasına öncülük etmiş, toprak reformu amacıyla 1945 yılında çıkarılan, ama uygulanamayan "Çiftçiyi Topraklandırma Yasası'nın çıkarılmasına büyük katkıları olmuştu. •

BATI ALMAN MARKI DEĞERLENDİ

4 Ekim 1981 Pazar günü Belçika'nın başkenti Brüksel'de toplanan Ortak Pazar maliye bakanları, Batı Alman ve Hollanda paralarının Avrupa Para Sistemi Para Birimine göre yüzde 5,5 oranında değerlendirilmesine ve Fransız ve İtalyan paralarının değerinin yüzde 3 oranında düşürülmesine karar verdiler.

O arada Türk Lirası da ortalama yüzde 2,5 oranında değer yitirdi.

Avrupa Para Sistemi, Avrupa paralarını dolara karşı korumak ve Avrupa paralarının değerine belli bir istikrar kazandırmak amacıyla 1979 Mart ayı içerisinde uygulamaya konuldu. Sistemin temelini, Avrupa Para Birimi oluşturur. Birim Avrupa Ekonomik Topluluğu para otoriteleri arasında bir ödeme aracı olarak ve aynı zamanda para piyasalarına müdahalede ve kredi işlemlerinde bir ölçü olarak kullanılmak üzere öngörülmüştür.

Öteki nedenler yanında, özellikle, ABD'nin uyguladığı yüksek faiz ve serbest kur polotikası yüzünden sistem, Avrupa paralarının istikrarı konusunda kendinden beklenen işlevleri yerine getiremedi. Son zamanlarda hızla yükselen dolar karşısında, başta Batı Alman Markı olmak üzere aşağı yukarı tüm Avrupa paraları farklı ölçülerde değer yitirir oldular ve aralarındaki değer oranları bozuldu.

Bu durumda daha geçtiğimiz yaz aylarında, sistem içindeki güçsüz paraları oluşturan Fransız Frangı ile İtalyan Liretinin devalüasyon gereği belirmişti. Ne var ki iktidara yeni gelen Başkan Mitterrand ve Mauroy hükümeti ayaklarının tozuyla bir devalüasyon yapmak istemediler. Bunun yerine piyasalarda müdahale alımları yaparak Frangın değerini bir süre korumaya çalıştılar.

Ekonomik durgunluktan biran önce kurtulmak için Fransa, öteki büyük sınaileşmiş ülkelerden ayrık ekonomi politikaları izliyor. ABD'deki, Batı Almanya'daki ve İngiltere'deki genel istemi kısarak önce enflasyonu önlemek ve sonra ekonomiye canlılık kazandırmak yönünde uygulanan politikalar yerine Fransa, genel istemi arttırarak ekonomiye canlılık kazandırmak yolunu seçti.

Bu amaçla Fransa, bir yandan Avrupa paralarının değerine istikrar kazandırmak, bir yandan da faiz oranlarının düşürülmesini sağlamak için Avrupalı partönerleriyle daha sıkı bir işbirliği yapmak istiyor.

Avrupa paralarının değerinde yapılan son düzenleme, aynı zamanda bu çabaların bir parçası. Avrupa Para Sistemi içinde ayrı, daha düşük bir faiz oranı ve dışa karşı ayrı bir faiz oranı uygulamak yolundaki Fransa önerisi ise henüz kabul görmüş değil.

Türk Lirasının ortalama yüzde 2,5 oranında değer yitirmesi konusuna gelince. Bu, dışsatımlarımızın yabancılar için ucuzlaması anlamına geldiğinden, dışsatımımızı özendirici bir etki gösterecektir.

Ayrıca işçi dövizlerini de özendirici bir nitelik sunmaktadır. Buna karşılık dıştan alınan malların fiyatları olumsuz etkilenecektir. •

BÜLENT ECEVİT YARGILANDI

CUMHURIYET Halk Partisi Eski Genel Başkanı ve Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit 13 Ekim 1981 günü Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandı.

Duruşmada, Bülent Ecevit'in avukatları olarak Orhan Tosun, Hasan Bıyıklı ve Şahin Mengü bulundular.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı'nın 1.9.1981 gün ve 981/206 sayılı iddianamesi ile açılan davalar konusunda savunmasını yapan Ecevit şunları söyledi:

"20.11.1975 — 12.2.1076 ve 18.8.1976 tarihleriyle açılan bu davalarla ilgili olarak 'altı aylık sukutu hak müddeti dolmuş ve geçmiş bulunmaktadır. Diğer dava konusu konuşmam ise, 16 Şubat 1976 günü Millet Meclisi kürsüsünde CHP Grubu adına yaptığım konuşmada belirtilen bazı düşüncelerim hem de yumuşatılmış bir ifade ile tekrarından ibarettir... Anayasanın 79. maddesi muvacehesinde sorumluluğumun söz konusu olmaması gerekir... Aynı şekilde hak düşürücü süre dolduğu için esasen düşmesi gereken toprak reformu ile ilgili demecim de Anayasa'nın bu maddesi kapsamına girmektedir... Bu gerçeğin belgelenmesi ile Tandoğan konuşmam dolayısıyla beraat kararı verilmesi gerektiği herhalde kabul olunacaktır"

Genel olarak savunmasını sürdüren Ecevit, Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif iddiaları karşısında da şöyle konuştu:

"Her üç demecimde ve Tandoğan alanındaki konuşmada hükümeti kuran siyasi partilerin deyimiyle 'milliyetçi cephe' adı altında oluşturulan bir topluluğun anatomisi ve sakıncaları vurgulanmıştır... Yazılı üç demecimde ve Tandoğan alanı konuşmamda hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif edici bir durum yoktur. Tersine bu sözlerimde devletimizi ve toplumumuzu aynı zamanda hükümetin manevi şahsiyetini bir takım fiili sızmalardan koruma amacı güdülmüştür."

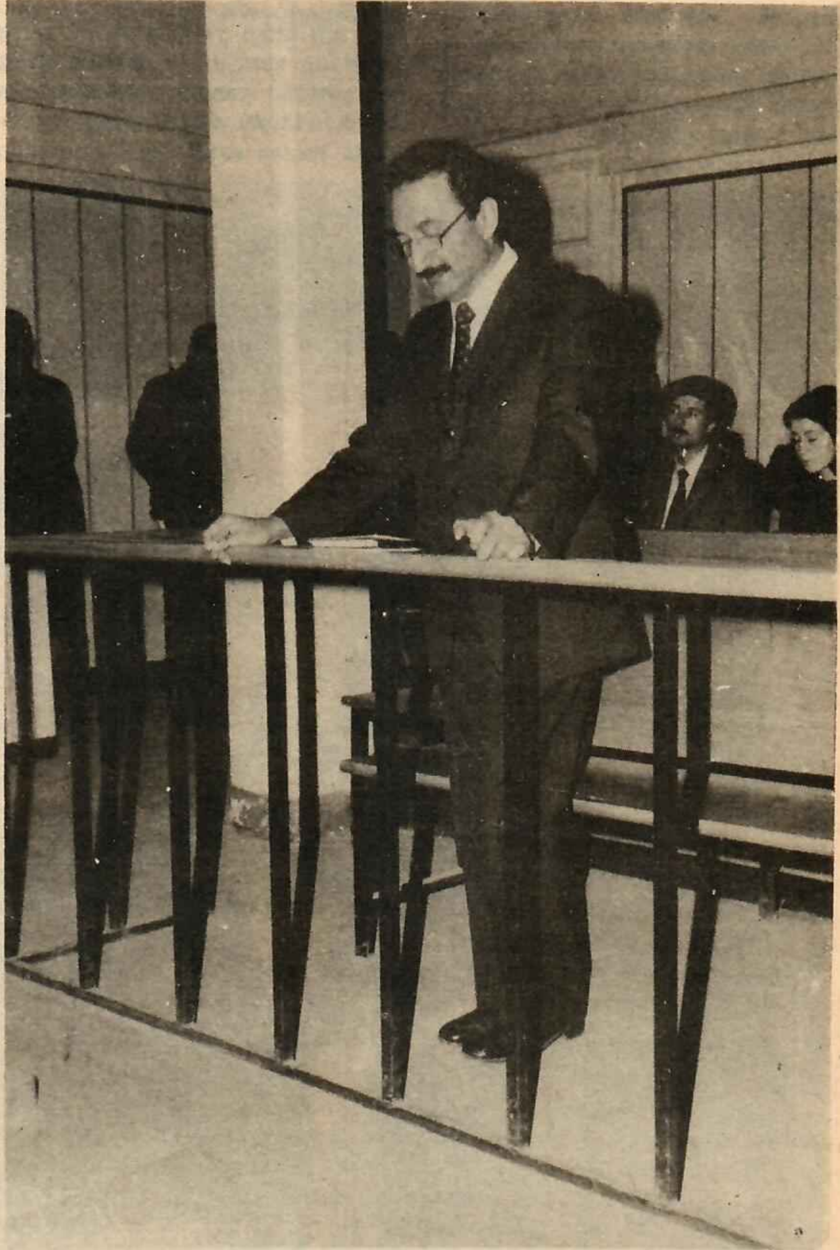
Açılan dört dava konusunda ana hatlarıyla savunmasını tamamlayan Ecevit, daha sonra, tek tek her dava ile ilgili savunmasına geçerek özetle şunları söyledi:

"20.11.1975 tarihli demecinden dolayı savunması:"

"İddianame bahsolunan ve öğretmenlerle ilgili basına verdiğim demeçte kullanılan 'cephe hükümetinin zulmü', 'zalim bir hükümet' sözcükleri başlıca Türkçe sözlüklerde belirtildiği gibi, 'zulüm' sözcüğü 'kıyım' anlamına gelmektedir. 'Zalim' sözcüğü de 'kıyıcı' anlamına geldiğine göre, tahkir ve tezyif anlamı taşımamaktadır. Nitekim o dönemde öğretmenlere yapılan baskıların yaygınlaşması dolayısıyla 'öğretmen kıyımı' deyimi günlük konuşma dilimize kadar girmiştir. Bazı kitaplara da başlık olmuştur... Konuşmam tam olarak ele alındığında zulüm ve zalim kelimelerinin hükümetin manevi şahsiyetini tahkir maksadı ile söylenmiş bir söz değildir. Genel olarak kamuoyunda yaygın bir izlenimi belirtmiş bulunmaktayım."

"12.2.1975 tarihli demecinden dolayı savunması:"

"Bu demecimde... hükümetin belirli bir konuda somut işlemi söz konusudur... Yıllık program yetkili

bulunan Yüksek Planlama Kurulundan çıktıktan sonra ve hatta baskı sırasında metin üzerinde tahrifat yapıldığı belgeleriyle kanıtlanmıştır. Yüksek Planlama Kurulu üyeleri arasında yer alan kamu görevlilerine danışılmadan bu tahrifat yapıldığı halde, yayınlanan kararnamede, Program sanki Yüksek Planlama Kurulundan geçen biçimi ile yürürlüğe girmiş gibi bir izlenim uyandırılmıştır. Bu somut işlemi dolayısıyla tahkir ve tezyif edici bir dil kullanılmıştır. Resmi evrak üzerindeki tahrifat için genellikle yasa dilinde kullanılan 'sahtecilik' deyimine yer verilmiştir...

"18.4.1976 tarihli demecinden dolayı savunması:"

"Gerek Meclis, gerek Tandoğan alanında yaptığım konuşmalarda, 'Milliyetçi cephe'nin anatomisini ve taşıdığı sakıncaları hiçbiri yalanlanamayan kanıtlarla belgelemeye çalıştım. Cephe ortaklığının ana unsuru durumundaki partiyi bu konuda iyi niyetle uyarmaya çalıştım... Bu konuşmalarımda 'Milliyetçi Cephe' ortaklığının bölücü ve yıkıcı etkileri, yasa ve insanlık dışı davranışları belirtilmiş ve bunların, hükümetin manevi şahsiyetine gölge düşürücü devlet ve millet bütünlüğünü ve demokratik rejimi sarsıcı nitelikte olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Tandoğan alanındaki konuşmamda yer alan bir ifade ile cephe ortaklığını oluşturan unsurlar arasında 'hükümet gücünü' 'Türkiye'ye faşizmi getirmek için kullanılan' bazı güçler yer almaktaydı. Bu sözlerimle cephe ortaklığından yararlanarak hükümete ve devlete sızma tertiplerine değinmiş oluyordum. Bunlara bir somut kanıt vermek isterim. Milliyetçi Cephenin kuruluşundan kısa bir süre önce 'Ülkücüye Notlar' adlı kitap yayınlandı. Bu kitap cephenin kuruşuluna öncülük etmiş bir partinin yandaşı militanlar için bir ders kitabı niteliğindedir. Bu kitapta baştan aşağı suç kışkırtıcılığı yapılmaktaydı ve gençlere dava denen karanlık bir ideoloji uğrunda ahlak ve insanlık dışı davranışlar telkin etmekteydi. Bu kitabın bir bölüm başlığı şöyledir:

'Milliyetçi mücadelenin zafer şartları: Cephe birliği'. Bu bölümde şöyle deniliyordu: 'Cephe birliği, ideolojinin hedef ve ilkelerinden taviz vermek veya geçici bir zaman aralığında bunları unutmak manasına alınmamalıdır'... Bu sözlerin kastı açıktır. Geçici bir zaman aralığında cephe birliğinden yararlanılarak hükümete girilecek, devlete sızılacak ve Türk toplumunun düşman ilan edilen geniş kesimlerine karşı o yoldan mücadele verilerek saklı tutulan esas amaca ve zafere ulaşılacaktır. Ulaşılacak bu 'zaferin bedeli' ise aynı kitapta kullanılan ifade ile 'kan'dır. Gerçekten de çok kan dökülmüştür. Ama bu acı bedel karşılığında kimin ne zafer kazandığı belli değildir. Mahkeme heyetinizce Meclis tutanakları incelendiği taktirde görüleceği gibi cephe ortaklığı sayesinde ve bu ortaklığı sürdürebilmek için sağlanan himayelerle devlete büyük sızmalar olmuştur ve bunların yaptığı tahribat daha sonraki yıllarda çok acı sonuçları ile ortaya çıkmıştır. Şimdi kendimi savunmak için bile olsa yakın geçmişin acı sayfalarını yüce mahkemede daha fazla deşmek istemiyorum."

"18.8.1976 tarihli demecinden dolayı savunması:"

"Meclis konuşmamda toprak reformu ile ilgili olarak belirtilen kaygılar altı ay sonra 18 Ağustos da geçerliliğini fazlası ile sürdürüyordu. O nedenle aynı düşünceleri yinelemek ihtiyacını duydum... Bu konuda cephe ortaklığını oluşturan partilerden ikisinin toprak reformu konusundaki tutarsız ve aldatıcı davranışları ve toprak reformunu tersine çevirici tertipleri açıklanmaktadır. O nedenle zaten Meclis kürsüsünden dile getirdiğim düşüncelerimin tekrarı niteliğinde olan bu konuşmamda da TCK'nın belirlediği suç unsurları yoktur."

Savunmanın tamamlanmasından sonra, Mahkeme heyeti, "Davaya Ankara Sıkıyönetim Mahkemesince bakılmasına lüzum görülüp görülmeyeceğinin tesbiti için dosyanın Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na gönderilmek üzere Cumhuriyet Savcılığı'na tevdiine ve davanın 26.11.1981 tarihine bırakılmasına" karar verdi. •

TÜRKİYE'DE ÜST MAHKEMELER KURULACAKMIŞ

AHMET ERDOĞDU

- **Adalet dağıtımında amaç, pahalı değil ucuz, uzak değil yakın, uzun değil kısa süreli bir işleyiş getirecek mahkemelerin kurulmasıyla gerçekleşebilir.**
- **Bütçeye göre pahalıya da gelse adaletin yurttaşın ayağına ulaştırılması bir ilke olarak düşünülürse bize uygun olanı yöresel mahkemeler kurulmasıdır.**

TÜRKİYE'de üst mahkemelerin kurulması yıllardan beri istenir. Bu konuda çeşitli zamanlarda birçok tasarı da hazırlanmıştır. Bu tasarıların hiç birisi bir türlü yasalaşıp yürürlüğe girmemiştir. Bunun da nedenleri var. Üst mahkemeler için yeter sayıda yetişkin ve belli bir başarı aşamasına erişmiş yargıç ve savcı kadrosunun kalem ve büro çalışmalarını yürütecek yetenekli tutanak yazmanları ve görevlilerin sağlanamaması da bu girişimleri olumsuz yönde etkileyen nedenlerdendi. Bu mahkemelerin çalışacağı yapı— (bina) ların sağlanması da en başta gelen güçlüklerdendi. Bu engelleyici nedenlerin yanına bir de bütçe yetmezliği katılınca hazırlanan tasarılar tozlu kağıt yığınları arasına atılmıştır.

Üst Mahkemeler kurulması girişimi bizde yeni değildir. Ülkemizde 5 Haziran 1879 günlü Mehakim-i Nizamiye Teşkilâtı Kanunu Muvakkati ile (istinaf) Üst Mahkemeler kurulmuş idi. İl merkezi olan her ilçede hukuk ve ceza dairesi adı altında (istinaf) Üst Mahkeme vardı. Bir başkanla dört üyeden kurulu olan bu mahkemeler o il'e bağlı liva merkezi ile ilçe ilk mahkemelerinin cünhalar dolayısıyla verdikleri kararları incelerdi. Ayrıca Ceza Yargılama Yöntemi Yasasında belli edilen konularda da İlk Mahkeme olarak karar verirdi. Üst Mahkeme örgütü beklenen yararı sağlayacak yerde kuruluşlarının tamanlanamaması, adalete işlerlik yerine tıkanıklık getirmesi, yetenekli ve yetişkin yargıç bulunamaması gibi nedenlerle adaleti köstekleyici duruma düşmüş idi. Bu yüzden Cumhuriyet döneminin başında 8.4.1340 (1924) günlü, 469 sayılı Mehakim-i Şer'iyenin İlgasına ve Mehakim-i Teşkilâtına Ait Ahkâmı Muaddil Kanun'un 9. maddesiyle Üst Mahkemeler kaldırıldı. Sonradan giderek Yargıtay'ın nüfus artışı karşısında yıldan yıla yükü kabarmaya başlayınca yeniden Üst Mahkeme kurma görüşü güncellik kazanmaya başladı. İlk girişim 1932'lerde olmuştur. Hazırlanan tasarı yasalaşamamıştır. Yargıtayda işlerin daha da artması sonucu 1952, 1963, 1977, 1978 tasarıları ile 1975 yılında Yargıtayca hazırlanan Rapor ve Yüksek Hakimler Kurulunun 1977 yılında hazırladığı tasarılar da yasalaşmamış ve Üst Mahkemeler de bugüne değin kurulamamıştır. Bugünlerde Adalet Bakanlığınca yeniden hazırlanmakta olduğu bildirilen tasarının yasalaşma olasılığı bulunup bulunmadığı konusunda kesin bir bilgimiz yoktur. Oysa böylesine bir yasanın yürürlüğe konması ve üst mahkemelerin kurulabilmesi için uygun ortam ve koşullar şimdi vardır sanırım.

Bu yılki Adalet Yılının açılması töreninde yargıtay başkanı, yargıtayda her bir hukuk ve ceza dairesinde bir günde ortalama 90 dosyanın incelenmekte olduğunu belirtti. Gerçekten insan gücünün üstüne çıkan böylesine ağır yükü yüksek yargıçlarımızdan istemek kimsenin hakkı değildir. Böylesi yorgunluğun adaleti yanıltabilecek yoğunlukta oluşu ortada iken bunun sürüp gitmesine göz yummak adalet için de devlet için de yurttaş için de üzüntü vericidir. Kaldı ki ARAYIŞ dergisinin 31. sayısında (Adalet Yılı Açıldı) başlıklı yazı ile bu konuyu eleştirmiş ve acı gerçeği vurgulamıştık.

Türkiye'de kurulması düşünülen Üst Mahkemelerin Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa'da olduğu gibi bölgesel mi (District Courts) Almanya'daki gibi yöresel mi (Landgericht) olması düşündürücüdür. Şimdiye değin hazırlanan tasarılar bölgesel düzeni yeğlemişlerdir. Ülkenin özelliklerine ekonomik koşullarına göre bunun yöresel olması daha uygundur. Köy yollarının çoğunun motorlu araçlara elverişli olmadığı, köyden bölgeye ulaşımın yurttaşın ilkel olanaklarına bırakıldığı hele kışın kar indiğinde yolların geçit vermediği düşünülürse bölgesel düzenleme yurttaşın işini zorlaştıracaktır. Oysa adalet dağıtımında amaç, pahalı değil ucuz, uzak değil, yakın, uzun değil kısa süreli bir işleyiş getirecek mahkemelerin kurulmasıyla gerçekleşebilir. Bütçemize göre pahalı da olsa adaletin yurttaşın ayağına ulaştırılması bir ilke olarak düşünülürse uygun olanı yöresel mahkemeler kurulmasıdır. Türkiye'nin toplumsal yapısı bu tür köklü girişimlerde öncü, kılavuz olmalıdır. Toplumsal yaşamımıza yanpiri düşen yasaların uzun süreli olacağını düşünemeyiz. Bu duruma göre 1879 yılında kurulan Üst Mahkemelerin işleyememesi, kaldırılması nedenlerinin iyice incelenmesi yerinde olur. Birkaç yıl sonra benzer bir sonuca düşmemek için engelleyici koşulların bugünden de geçerli olup olmadığını gözden uzak tutmamak gerekir. •

GÜBRE SORUNU ÇÖZÜLMELİ

BÜRHANETTİN AHİPAŞAOĞLU Ziraat Yüksek Mühendisi

- **1980 yılında 9 milyon 300 bin tona ulaşması beklenen gübre tüketimi 5 milyon 800 bin tonda kalmıştır. 1981 yılında ise 9 milyon 800 bin ton gübre tüketimi olacağı planlanmış, ancak üst üste yapılan zamlarla hedefin gerisinde kalınmıştır.**

- **Toprak Gübre Araştırma Enstitüsü'nde yapılan bir araştırma, 58 milyar liralık ek gübre kullanılması halinde, sağlanacak artık ürünün değerinin 338 milyar lira olacağını ortaya koymuştur.**

- **Bu aylarda kullanılması gerekli ve zorunlu olan fosforlu gübrelerin, bitkilerin büyüme döneminde kullanılması olanaksızdır. Bu dönemde kullanılmayan her kilo gübrenin, 1982'de dört kilo ürün azalmasına neden olacağı bilinmelidir.**

ÜLKEMİZDE, 1960'lı yılların başında kullanılmaya başlanan gübre tüketimi 19 yılda 19 kat artarak 400 bin tondan 1979'da 7 milyon 600 bin tona ulaşmış bulunmaktadır. Gübre tüketim projeksiyonuna göre de bu miktarın 1980'de 9 milyon 300 bin tona, 1981'de 9 milyon 800 bin tona çıkması beklenmekteydi. Ancak, gübre fiyatlarına üst üste yapılan zamlar sonucu dayanma ve satın alma gücü kalmayan çiftçimiz yeterince gübre kullanamamaktadır. Nitekim 1980 yılının kesinleşen rakamlarına göre toplam gübre tüketimi 5 milyon 800 bin tondur. Böylece, öngörülen program hedeflerine yaklaşmak bir yana 1979'a göre bir milyon 700 bin ton gübre daha az kullanılmıştır. Programa göre de aradaki fark 3 milyon 400 bin tonu bulmaktadır.

Bilimsel araştırma bulgularına göre, gübre diğer üretim girdileri ile birlikte kullanıldığı zaman verimi yüzde 40 oranında arttırmaktadır. Kuşkusuz, kalkınma planlarında öngörülen tarımsal üretim hedeflerine bir iki ürün dışında ulaşılmış, hatta geçilmiş ise bunun nedenini yıldan yıla sürekli ve önemli boyutlarda artan gübre tüketiminde aramak gerekir. Örneğin 1970'li yılların başında bir dekarda 120 kilo olan buğday verimi 1979'da 175 kiloya ulaşmıştır.

ARAYIŞ, gübreye yapılan her zamdan sonra tüketimin azalacağını ve tarımsal üretimin gerileyeceğini belirterek ilgilileri uyarmıştır. Denilebilir ki basında, bu yönde çaba gösteren yanlız ARAYIŞ olmuştur. Yapılan uyarılara karşın fiyat artışlarının "gübre ısrafını" önlediğini öne sürerek yetinen yetkililer, yakın geçmişe kadar gübre tüketiminin azalmasından tedirgin olmamışlardır. Bu umursamazlık, 18 milyon 500 bin ton olarak beklenen buğday üretiminin 14 milyon ton olarak gerçekleşmesine kadar sürmüştür. Son derece olumlu geçen doğal koşullara karşın, buğday dışsatımı yerine dışalımının yapılması zorunluluğu, gübre sorununun hafife alınmasından çok en kısa sürede çözümlenmesi gerektiğini açık biçimde ortaya koymuştur.

İçinde bulunduğumuz dönem, özellikle buğday için gübrenin yoğun olarak kullanıldığı aylardır. Ekim başlamıştır ama, ekonomik yönden güçsüzleşen çiftçimiz yüksek fiyatla gübre alıp kullanamamaktadır. Gübre, toprağa verilmek yerine, Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nun dolup taşan ambarlarından da çıkıp açıkta uygun olmayan koşullarda depolanarak bekletilmektedir. Uygulanan saklama yöntemiyle, 4 milyon 500 bin ton stok gübrenin kısa sürede etkinliğini kaybederek bozulacağı bir gerçektir. Bu takdirde milyarlarca liralık değer kaybı olabilir. Stokta bekletilip kullandırılamayan gübre, sonuç olarak 1982 üretimini 1981'in de gerisinde bırakılabilir. Bu nedenle, yaklaşık aralık ayına kadar sürecek olan sonbahar gübre kullanma dönemi geçirilmeden gübre sorunu çözülmeli ve fiyatlar çiftçimizin satın alabileceği düzeye indirilmelidir.

Bu amaçla yapılacak subvansiyonun, daha az gübre kullanılması sonucu meydana gelecek üretim kaybının değerinden kıyaslanılamayacak kadar ekonomik olduğu da kanıtlanmıştır. Nitekim, Toprak Gübre Araştırma Enstitüsü'nde yapılan inceleme sonucuna göre, ülkemizde, yeterince gübre kullanıldığı takdirde, 1980 fiyatlarıyla 1982'de gübreleme ile sağlanacak artık ürünün değeri 338 milyar liradır. Bu değer artışını sağlayacak ek gübrenin ederi yaklaşık 58 milyar lira dolayındadır. Toplam subvansiyon 100 milyar liraya çıksa bile ulusal ekonomiye 238 milyar liralık katkı sağlayacaktır. Başka bir deyişle bir liralık ek gübre giderine karşın 2,4 liralık fazla ürün elde edilecektir. Bu nedenle gübreye yapılan subvansiyondan çekinilmemelidir.

Öte yandan, ülkemizde en çok gübre kullanılan 1978-1979 yıllarında bile, hububat ekim alanlarının yüzde 63'ü, endüstri bitkilerinin yüzde 20'si, meyveliklerin yüzde 10'u, sebze ekim alanlarının yüzde 5'i, baklagillerin yüzde 1,8'i, yem bitkileri ekim alanlarının binde 7'si ancak gübrelenebilmiştir. 1980-81 yıllarında ise artan gübre fiyatları sonucu bu rakamlar önemli ölçüde aşağıya çekilmiş bulunmaktadır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ise Türkiye ile kıyaslanamayacak kadar gübre tüketilmektedir. Örneğin, ülkemize göre, Hollanda da 19, Belçika'da 17, B.Almanya'da 10, Mısır'da 5, komşumuz Bulgaristan ve Yunanistan'da 4 katı gübre tüketilmektedir. Bu ülkelerin çiftçileri devletçe sürekli desteklenmekte ve daha çok gübre kullanmaları için her türlü özendirici önlemler alınmaktadır. Bunun sonucu olarak, bu ülkelerde birim alandan alınan verim de ülkemizle kıyaslanamayacak kadar yüksek düzeyde gerçekleşmektedir.

İçinde bulunduğumuz bu aylarda, kullanılması gerekli ve zorunlu olan fosforlu gübrelerin, ileriki aylarda bitkilerin büyüme döneminde kullanma olanağı bulunmamaktadır. Bu dönemde kullanılmayan her kilo gübrenin 1982'de 4 kilo ürün azalmasına neden olacağı bilinmelidir.

Sonuç olarak denilebilir ki, gübre fiyatları çiftçimizin satın alabileceği düzeye indirilmeli ve subvansiyondan çekinilmemelidir.. •

UMUT KIRICI BİR TOPLANTININ ARDINDAN

- **Geçtiğimiz ayın sonunda Washington'da yapılan Uluslararası Para Fonu ile Dünya Bankasının yıllık ortak toplantısı, gelişme sürecindeki ülkeler için her bakımdan umut kırıcı oldu.**
- **ABD, geçmiş yılların tüm deneyimlerine ve gerçeklere sırt çeviren bir doktrini, büyük ölçüde kabul ettirdi.**
- **Gelişme sürecindeki ülkelerin yaşam düzeylerini daha da geriye götürebilecek bu tutum, bu ülkelerdeki sosyal ve siyasal huzursuzlukları arttırabilir.**

ULUSLARARASI Para Fonu (IMF) ile Dünya Bankasının yıllık ortak toplantısı, geçtiğimiz ayın sonunda Washington'da yapıldı. Kimi gözlemcilerin "bugüne kadar yapılanların en az hoş olanı" diye nitelendirdikleri toplantıya Türkiye, Başbakan yardımcısı Turgut Özal'ın başkanlığındaki bir heyetle katıldı.

Toplantıya üç konunun egemen olması bekleniyordu: Dünya ekonomik durumu ile ABD'nin uyguladığı serbest kur ve yüksek faiz politikalarının etkileri; İMF'nin kredi olanaklarının genişletilmesi; İMF kredilerinin rolü.

Ne var ki 29 Eylül olan toplantının başlangıç gününden kısa bir süre önce, 22 Eylül 1981 günü ABD Hazine Bakanı Donald Reagan'ın bir basın toplantısında IMF'nin "borç verme politikasını sıkarak kredi işlemlerindeki artışı durdurması ve uluslararası özel sermaye piyasalarından borçlanmaktan kaçınması" konusunda sert bir dille uyarması üzerine, toplantı boyunca tartışmaların yine İMF'nin borç verme koşulları ile kredi olanaklarının genişletilmesi üzerinde yoğunlaşacağı anlaşıldı.

Petrol dışsatımcısı olmayan gelişme sürecindeki ülkelerin dış borçları 1980 yılı sonunda 420 milyar dolara ulaşmıştı. Bunun 285 milyar doları uluslararası bankacılık sistemine olan borçlardan oluşuyordu.

Yapılan hesaplara göre, uluslararası faiz oranlarının yüzde bir artması, bu ülkelerin toplam faiz yükünü 2 milyar dolar arttırıyordu. Petrol fiyatlarına yapılan bir dolarlık zam ise bu ülkelerin petrol faturalarını, 1,5 milyar dolar kabartıyordu.

Söz konusu ülkelerin 1981 yılı sonunda ödemeler dengesi cari işlemler açıkları toplamının da 97-100 milyar dolar olması bekleniyordu.

Bu kaygı verici tablo karşısında, petrol dışsatımcısı olmayan gelişme sürecindeki ülkeler, hem IMF'nin kredi olanaklarının genişletilmesini hem de dış ödeme dengesizliklerini gidermek için verilen bu kredilerin bundan böyle kalkınma kredisi haline yani uzun erimli düşük faizli krediler niteliğine dönüştürülmesini istiyorlardı.

IMF'nin verdiği kredilerin kalkınma kredileri haline dönüştürülmesine herkesten önce ABD karşı çıktı. ABD Hazine Sekreteri Beryl Sprinkel, "İMF'nin... tarihsel rolünü oynamaya devam edeceğinden emin olmak istiyoruz", diyordu. Yani FON'un geçici dış ödeme açıklarını karşılamak üzere kısa erimli krediler vermeyi sürdürmesi isteniyordu.

Bunun gibi İMF'nin kredi olanaklarının üç kat arttırılması önerisine de beş büyükler denilen ABD, İngiltere, Fransa, Batı Almanya ve Japonya'dan oluşan grup karşı çıktı.

Brezilya, Kanada, Belçika ve Hollanda'nın giriştikleri orta yol bulma çabaları sonucunda, söz konusu kuruluşların politikalarını belirleyen ve gelişmiş ve gelişmekte 22 ülkeden oluşan alt komite, konunun IMF yönetim kurulu tarafından incelenerek karara bağlanmasını tavsiye etti.

Ancak gözlemciler, IMF yönetim kurulunun ABD'nin tutumunu görmezlikten gelemeyeceğini ve o nedenle özel çekme haklarının, yani Fon'un kredi olanaklarının arttırılmasının pek olası olmadığı kanısındalar.

İMF'nin kredi olanaklarını genişletmek amacıyla uluslararası özel sermaye piyasalarından borçlanma konusu da Yönetim Kurulu'nun kararına bırakıldı. Yönetim kurulunun bu konudaki tutumunun da büyük öl-

çüde ABD tarafından belirleneceği anlaşılıyor.

KOŞULLU KREDİLERE DEVAM

IMF'nin kredi vermek için ileri sürmekte olduğu koşullar konusunda, Filipinler Başbakanı ve Maliye Bakanı Cesar Virata'nın başkanlığını yaptığı 24 gelişme sürecindeki ülkenin oluşturduğu grup, **"İMF'nin şimdiki koşulları birçok gelişme sürecin-**

deki ülke için çok ağırdır ve onları büyüme hızlarını düşürmeye zorlamaktadır. Eğer bu koşullar daha da ağırlaştırılırsa, birçok ülke IMF'ye başvurmaktan vazgeçebilir... Koşullar sıfır büyüme anlamına gelmemelidir." diyordu.

Ama ABD Başkanı Reagan hiç de öyle düşünmüyordu. ABD'ye göre IMF'nin kredi koşulları çok kolaydı, çok rahattı. Eğer koşullar ağırlaştırılırsa, gelişme sürecindeki ülkelerin dış ödeme açıkları hızla küçülür ve finansman gereği azalırdı.

Toplantıda yaptığı konuşmada ABD Başkanı Reagan, gelişme sürecindeki ülkelere, siz bizden para istemek yerine önce kendi işinize bakın anlamına **"... bir yardım ne denli önemli olursa olsun, kendi mali ve ekonomik işlerini düzene koymayan ülkede herhangı bir ilerleme sağlamayacaktır"** dedi.

ABD'nin kendi ekonomisine çeki düzen vermek suretiyle öteki ülkelere en önemli katkıyı yaptığını belirten Reagan, gelişme sürecindeki ülkelere evlerini nasıl düzene koyacaklarını da anlattı. Buna göre gelişme sürecindeki ülkeler, **"serbest piyasanın sihrine güvenmeli"**, sıkı para ve maliye politikası izlemeli ve uluslararası özel sermaye piyasalarından borçlanmalıydı. Özetle tüm gelişme sürecindeki ülkeler, Reagan'ın ABD de uygulamakta olduğu politikaları uygulamalıydı.

İMF'nin kredi koşullarının ağırlaştırılması konusunda, denebilir ki, ABD oldukça yalnız kaldı. Örneğin Fransa, bu konuda, **"eğer kredi koşullarının değiştirilmesi bir ekonomik ve mali reform anlamına geliyorsa, bundan yanayız... Ama Reagan'ın ekonomi politikalarını gelişme sürecindeki ülkelere aktarmak söz konusu ise, bunun başarıyı güvence altına almadığı görüşündeyiz"** diyordu. İngiltere de İMF'nin kredi koşullarının ABD'nin ileri sürdüğü kadar kolay olmadığı görüşündeydi. Batı Almanya ise İMF konusunda ABD gibi düşünüyor fakat ABD'nin paracı politikalar konusundaki heyecanını paylaşmıyordu.

Belli bir kararın alınmadığı bu konuda genel kanı ise, İMF'nun borç verme koşullarında herhangi bir değişiklik olmayacağı yolundaydı.

ENFLASYONLA SAVAŞIM İLK ÖNCELİĞİ TAŞIYOR

Toplantıda hemen hemen tüm konuşmacılar enflasyonla savaşımın önceliği üzerinde durdular. İMF Yönetim Kurulu Başkanı De la Rosiere, "tehlikeli biçimde gittikçe yükselen işsizlik, yığınsal dış ödeme dengesizlikleri, yüksek faiz oranları ve 1970'li yılların başlarından bu yana en istikrarsız döviz piyasaları"ndan söz ederek dünya ekonomik durumuna ilişkin karanlık bir tablo çizdikten sonra, **"insancıl maliyeti ne olursa olsun enflasyonla savaşım bırakılmamalı"** diyerek Fon'un bu soruna verdiği önemi belirtti.

Ayrıca Fon'un yönetim kurulu üzerinde büyük bir etkisi olan ABD'nin enflasyonla savaşımda sıkı para ve maliye **politikasına, esnek kur politikasına** verdiği önemi belirtmesi, bu politikaların Fon tarafından kredi koşulu olarak sürekli dikkate alınacağının belirtisi sayılıyor.

OPEC FONLARININ DOLAŞIMINI ÖZEL PAZARLAR VE BANKALAR SAGLAMALI

Petrol Dışsatımcısı Ülkeler Örgüte (OPEC) üyesi ülkelerin döviz olarak varlıklarının 400 milyar dolar dolayında olduğu tahmin ediliyor. Bu fonların dış ödeme açıkları olan ülkelere yönetilmesi anlamında kullanılan **"Opec fonlarının yeniden dolaşımı"**'nda, gelişme sürecindeki ülkelerle kimi sınaileşmiş küçük ülkeler İMF'ni daha etkin bir rol oynamasını istiyorlardı.

ABD bu öneriye de karşı. ABD'ne göre, Opec fonlarının yeniden dolaşımı özel bankacılık sistemi ve sermaye piyasaları tarafından sağlanmalı ve İMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar, bu konuya girmemeli.

O arada Bank of America'nın başkanlığından, Reagan yönetiminin, tasvibiyle Dünya Bankası Başkanlığına gelen Clausen de ABD'den geri kalmıyarak **"gelişmenin motoru olarak özel sermayeye ve özel sanayie daha çok güvenmek"** gereği üzerinde durdu.

Sonuç olarak denebilir ki ABD, geçmiş yılların deneyimlerine sırt çeviren bir tutumu, büyük ölçüde kabul ettirdi.

Gelişme sürecindeki ülkelerin karşı karşıya bulundukları sorunları görmezlikten gelen böyle bir tutumun, bu ülkelerin sorunlarını daha da ağırlaştırmaktan başka bir sonuç vermeyeceği kesin.

Sanırız ki bu alanda en yerinde teşhisi, toplantıya katılan Merkez bankası başkanlarından birisi koydu. Başkan, gelişme sürecindeki ülkelerin yaşam düzeylerini daha da geriye götürecek bu tutum karşısında **"bu tutum gelişme sürecindeki ülkelerde siyasal ve sosyal huzursuzlukları tahrik eder ki bu da ancak Sovyetler Birliği'nin çıkarlarına yarar"** diyordu. •

PASOK "OHİ"?

- **Albaylar Cuntasının henüz soğumamış anıları içinde yapılan 1974 seçimlerinden bu yana Yunanistan ilk kez sandık başına gidiyor. 1974 ertesinin karizmatik lideri Karamanlıs bu kez Devlet Başkanı. Pan-Hellenik Sosyalist Hareketi, PASOK'un iktidar olma şansı eskisine göre daha çok. Bazı kestirimlere göre yüzde 40 dolayındaki bir oy bile Yunanistan'daki karmaşık seçim sistemiyle PASOK'u iktidar yapabilir. Ancak PASOK'un önündeki engeller henüz kalkmış değil. Bir yandan söylentilerle, 1967'de Albaylar Cuntasını işbaşına getiren psikolojik ortam yeniden yaratılmak istenirken, biryandan da Papandreau'nun önderliğindeki bir PASOK iktidarının Yunanistan'ın Batı ile ilişkilerini zedeleyebileceği kulaklara fısıldanıyor. Merkez sag iktidarın korkutma taktiği bu kez de başarılı olabilecek mi, yoksa Yunan halkı bu kez PASOK'a *"ohi"*, yani evet diyecek mi?**

CHANGEMENT" ya da "**değişiklik**" yaz başında Fransa'da Sosyalist Partiyi iktidara götüren seçimlerden önce en çok duyulan slogan buydu. Yıllarca uygulanmış, denenmiş ancak Fransız halkının çok büyük bir çoğunluğunun yaşam düzeyini düzeltmemiş bir yönetim biçimini değiştirmek 1981 seçimlerinin ana temasıydı.

Yunanistan'da bu hafta yapılacak seçimlerde egemen slogan da yine "**değişiklik**" ya da Yunanca deyişle "**allagi**". Türkiye'nin 1974 de gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekatından sonra yıkılan Cunta'nın ardından yapılan seçimler sürgünden henüz dönmüş olan Karamanlıs'e büyük bir çoğunluk sağlamıştı. Oysa aradan geçen yıllar Karamanlis'in merkez sağ koalisyonunu yıpratmış, Papandreau'nun başında bulunduğu sosyalist partiyi güçlendirmişti. PASOK'un 1974 de yüzde 13,4 olan oy oranı üç yıl sonra yüzde 25,3'e çıkarak 300 sandalyelik Parlamentoda 93 sandalye elde ediyordu. Son kestirimlere göre bu oran yüzde 40'a kadar yükselmişti. Bu da PASOK'a kesin çoğunluk sağlayabilirdi.

Allagi gerçekleşebilecek mi? Arayış'ın bu sayısının yayınlandığı hafta içinde bu belli olacak.

Papandreau'nun seçim kampanyası boyunca kullandığı kozları 1974 yılından bu yana işlediği ana konular üzerine kurulu. Papandreau Yunanistan'ın NATO'dan çekilmesi, Amerika Birleşik Devletleri'nin Yunanistan'daki üslerinin boşaltılmasını istiyor. PASOK'un çeşitli yayınlarında ve Papandreau'nun demeçlerinde NATO ve ABD 1967'deki Albaylar darbesini düzenlemek, Kıbrıs ve Ege gibi konularda Türkiye'yi desteklemekle suçlanıyor. Bazı NATO komutanlarının, "**Yunan paranoyası**" olarak niteledikleri bu yaklaşım, PASOK'a iktidar yolunu açabilecek mi?

Andreas Papandreau: Psikolojik engelleri aşabilecek mi?

İçte işlenen önemli konulardan birisi de Yunanistan'ın AET üyeliği. Önceleri açık bir biçimde Yunanistan'ın AET'den çekilmesi görüşünü savunan Papandreau, daha sonra tutumunu yumuşatarak bu konunun referanduma sunulması görüşüne geliyordu. AET ile ilişkiler konusunda ilginç bir yorumu da var Papanderau'nun. Bu ilişkilerin ülkenin tümünü "**büyük bir turistik otel haline**" getireceğini öne sürüyor. Bu arada ekonomik büyüme yavaşlarken, yüzde 25'e ulaşan enflasyon da PASOK'un seçim kozları arasında bulunuyor.

Seçime uzanan günlerde PASOK'un Rodos, Girit ve öteki adalarla kıta Yunanistan'ının öteki kentlerinde düzenlediği kalabalık toplantılar Papandreau ve ekibine psikolojik bir katkı yaparken, dağılma sürecindeki Merkez Birliği'nin lideri ve eski Dışişleri Bakanı George Mavros'un PASOK'a katılarak, yandaşlarına sağ yerine sola oy verme çağrısında bulunması Yunan sosyalistlerinin iktidar umudunu arttırıyordu.

Bu arada Papandreau, Avrupa'nın Akdeniz kıyısındaki ülkelerin Sosyalist Parti yöneticilerini de üç ay önce Rodos'ta biraraya getirerek, belki de iktidara gelmeden ilk "**diplomatik zaferini**" elde ediyordu. İktidardaki merkez partileri bu toplantıya ve özellikle Fransız Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Lionel Jospin'in yaptığı konuşmaya karşı çıkarak, bu partileri Yunanistan'ın içişlerine karışmakla suçluyordu. Seçime iki hafta kala Fransa Kültür Bakanı Jack Lang'ın Yunanistan'a yaptığı özel ziyaret de aynı anlayış içinde değerlendiriliyordu.

Yunan Sosyalist hareketindeki bu büyük gelişmeye karşılık iktidardaki merkez partilerin kozları neydi? Herşeyden önce Devlet Başkanı Karamanlis Albaylar Cuntasının düşmesinden sonraki coşkunun sagladığı karizmatik niteliğini, bir ölçüde yitirmekle birlikte, hala koruyor. Bu arada Başbakan Rallis ve iktidarın öteki üyeleri merkez ve merkez sağ partilerin bilinen taktiklerine başvurmaktan geri kalmıyorlar. Bu taktikle-

rin en yaygın olarak kullanılanı ise "korkutma". Birçok Yunan zengininın para ve servetlerini Batıya kaçırmaya başladıkları söylentisi giderek daha yaygın bir biçimde kulaklara fısıldanıyordu. Rallis'in bir yardımcısı iktidarın en büyük kozunu şöyle özetliyordu: "**Halk bizden bıktı, ancak**

George Rallis

Papandreau'dan da korkuyor". PASOK'un seçim uzmanları ise bu korkutma taktiğinin Fransız seçimlerinden sonra artık anlamını yitirdiği görüşündeydi.

SEÇİM KAMPANYASINDA TÜRKİYE

Son günlerde dikkati çeken bir özellik de, Türkiye aleyhtarlığının bu kampanyada geniş bir biçimde kullanılmasıydı. Papandreau'nun Türkiye konusundaki uzlaşmaz ve yapıcılıktan uzak yaklaşımı daha sonra Merkez sağ koalisyonunun önde gelen kişilerine de sıçrıyordu. Papandreau Türkiye konusunda tonunu daha da ağırlıştırırken, iktidar koalisyonu da Avrupa Konseyi'nin Ege konusunda aldığı son kararı bir koz loarak kullanmaya çalışıyordu. Bu arada Rallis'in Ege sorununu Uluslararası Adalet Divanına götüreceklerini açıklaması, seçim kampanyasında Papandreau'nun sorumsuzca kullandığı bir "oyuncağı" elinden almaya yönelik bir girişim olarak değerlendiriliyordu.

Ancak bu arada sağduyu sahibi birçok Yunanlı da kampanya sırasında Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunların böyle sorumsuzca sömürülmesinin iki ülke arasındaki ilişkileri zedelediği görüşünde birleşiyordu. Özellikle PASOK'un bu konudaki politikasının, bir sosyalist partide bulunması gereken yapıcılıktan uzak olduğu da söylenenler arasındaydı.

ALBAYLARIN GÖLGESİ

Son iki yıl içinde sosyalist hareketin güçlenmesi ile birlikte Yunanistan'da daha önce de tanık olunan bazı söylentiler yeniden duyulmaya başladı. Girit'in halk kahvehanelerinden Atina'da zengin armatörlerin devam ettiği salonlara kadar hemen her yerde PASOK'un iktidar çoğunluğunu elde etmesi durumunda, ordunun 1967 de olduğu gibi yeniden harekete geçerek, buna izen vermeyeceği fısıldanıyordu. Ancak bazı batılı gözlemciler, Yunanistan sosyalist hareketi için ordu müdahalesinin, artık bir yazgı olmaktan çıktığını, Avrupa ile güçlenen bağların böyle bir olasılığı zayıflattığını belirtiyordu. Kısaca nereden bakılırsa bakılsın Yunanistan ve Türk—Yunan ilişkileri açısından önemli bir hafta yaşanıyor. ●

SEÇİM İZLENİMLERİ

YUNUS ÇAKIR

YUNANİSTAN'ı önemli bir seçim bekliyor. Sayısı yedi milyona yaklaşan seçmen iktidarda bulunan Yeni Demokrasi Partisi ile ana muhalefet partisi Pasok arasında bir seçim yapacak. Başka bir seçenek görünmüyor.

Türkiye'yi tanıyan Yunanlılar ve Rumlar 1973 Türkiye seçimleriyle bu seçim arasında bir koşutlu görülüyor. Gerçekten de PASOK (Pan Helenik Sosyalist Partisi) çok canlı bir seçim öncesi dönemi yaşıyor: Duvar yazıları, afişler, hediyelik eşyalar... Sanki en iyi örgütlenmiş parti izlenimi uyandırıyor. Turizm, para ve seksten başka gözü bir şey görmeyen süper ada Mykonos'da bile bu partinin tabelası ve seçim propagandası var. Kiklat takımadalarının Vilayet merkezi Ermoupolis (Syros adası) kentinde PASOK ilginç bir yöntem uyguluyordu; bir okul avlusuna açtığı panayırda, sol yelpazede yer alan bütün anlayışları kapsayan kitapların satışı yapılıyordu; film ve projeksiyon gösterileri, fotoğraf ve resim sergisi vardı; akşamları bandlardan devrimci şarkılar çalınıyor ve yerel bir orkestra konserler veriyordu. Bu arada bağış toplanıyor, konuşmalar yapılıyordu. Bu seçim kampanyasının en ilginç yanlarından biri de şu: İkisi de KKE üyesi ve adayı olan büyük ozan Yannis Ritsos ile besteci Mikis Theodarakis'in ortak yapıtı bestelerden, şarkılardan, özellikle "**Rumluk**" *(Yunanlıların öyküsü) şarkısından Yeni Demokrasi ve PASOK partileri de yararlanıyorlar seçim kampanyalarında.*

Halkın büyük bir çoğunluğunun, gözle görünen ve yaşanan refaha karşın fiyat artışlarından ve gelir dağılımındaki eşitsizlikten şikayetçi olduğu Yunanistan'da PASOK'un iktidara gelmesine kesin gözüyle bakanlar çoğunlukta. Ancak birkaç sorun var: Anti-ABD demeçlerine karşın PASOK Başkanı Papandreau'nun Amerikancılığından ve bulanık politikasından kuşku duyanlar var. PASOK iktidara gelse bile ulusal ve uluslararası sermaye çevrelerinin ve işveren kesiminin ekonomik sabotaj ve engellemesiyle muhakkak gözüyle bakanlar az değil. Öte yandan PASOK iktidara geldiği taktirde askerlerin işe müdahale edebilecekleri söylentileri de hayli yaygın.

Tammuz ayı içinde çıkan bir dizi yangından kendi lehine yararlanmayı düşünen hükümet, bu söylentileri suskunlukla karşılıyor ve askeri cuntanın hapisteki liderlerini herşeye karşın hapiste tutabileceği imajını sağlamlaştırmak istiyor. Böylece askeri darbenin ancak PASOK'un kazanması durumunda söz konusu olabileceği izlenimini diri tutmak istiyor.

Demokrasinin beşiği ülkelerden biri olmasına karşın politik yaşamı hala karizmatik liderlerin sürüklediği kısır bir mücadele şeklinde özetlenebilecek Yunanistan'da batı anlamında "**politik parti**" *hemen hemen yok gibi. Parti programlarından çok parti liderlerinin kişisel prestijleri söz konusu. Bu nedenle, politik lider yıprandıkça liderliğini yaptığı partinin politik ve ekonomik programı da yıpranmış kabul ediliyor. Partiler, özellikle Yeni Demokrasi ve Pasok partileri, özellikle dış politika konularında, seçmenin mantığından çok duygularına seslenmeyi tercih ediyorlar. Doğal olarak, seçim mücadelesinin en verimli konularının başında Türkiye geliyor. Ancak, bir komşu ülkenin Yunanistan'ın seçim mücadelesinde bu oranda söz konusu edilmesinden seçmenlerin büyük bir çoğunluğu hoşnut değil.*

"ORTADOĞUDA'DA YENİ BİR DÖNEM AÇILMIŞTIR"

Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın bir suikast sonucu öldürülmesinden sonra, Mısır'da ve Orta Doğu'da ortaya çıkabilecek yeni gelişmelerle ilgili olarak Cumhuriyet Gazetesi muhabirlerinden Cengiz Çandar sorularımızı yanıtladı. Çandar, sorularımızı yanıtlarken bölgenin dünkü ve bugünkü durumunu da değerlendirdi.

ARAYIŞ: Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın bir suikast sonucu öldürülmesi bir politikanın iflası ve bir dönemin kapanışı olarak görülebilir mi?

ÇANDAR: Bir politikanın iflasından çok, bir politikaya tepki olarak görmek daha doğru olur kanısındayım. Çünkü, Sedat politikasının iflasından söz edenler genellikle Nasır dönemi Mısır politikasını özleyen, Nasır politikasının doğru olduğunu savunanlar. Oysa, Nasır politikası tümüyle iflas etmişti.

Nasır döneminde Mısır ekonomisi felce uğramıştı. Ülke, yüz kızartıcı askeri yenilginin (1967 Savaşı'nın) şokunu yaşıyordu. Mısır silahlı kuvvetleri neredeyse tümüyle bir büyük yabancı güce (Sovyetler Birliği'ne) bağımlı durumdaydı. Nasır diplomasisi de Sovyet diplomasisinin uzantısı haline gelmişti. Ülke içinde demokratik özgürlüklerden söz etmek mümkün değildi. Bu bakımlardan, gerçegi söylemek gerekirse, Nasır'ın Mısır'ı pek gıpta edilecek bir ülke sayılamazdı.

Sedat dönemi, Nasır döneminin reddi ise de, bir anlamda mantıki, doğal uzantısıdır. Nasır'ı çekici kılan, bağlantısız hareketinin ve pan—Arap düşüncesinin bayraktarlarından olması ve karizmatik kişiliğidir. Yoksa, onun dönemindeki Mısır'ın siyasi bilançosu başarısızdır.

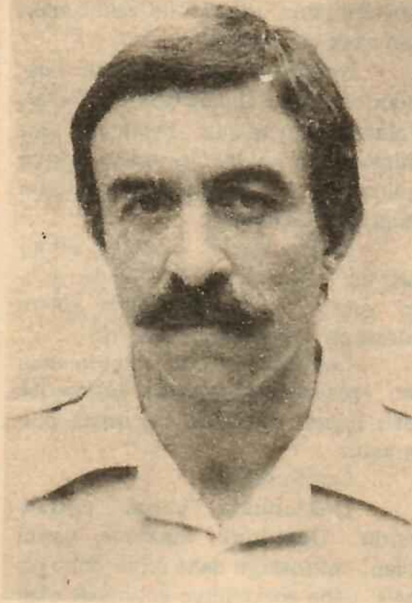
Sedat ve kadroları, Nasır'ın yakın çalışma ve mücadele arkadaşlarıydı. Onun ardından izledikleri politika görünüşte Nasır döneminin bir reddidir ama özünde büyük benzerlikler taşır. Sedat, Sovyetler yerine ABD kartını oynamayı yeğlemiştir. Nasır'ın bürokratik devlet kapitalizmi —ki büyük ekonomik tıkanıklıklara yol açmıştır— açık kapı adı verilen ekonomi politikasıyla Mısır ekonomisine canlılık getirmeyi amaçlamıştır. Bağlantısızlığı değil sadece pan—Arabizmi terketmiştir. O da Nasır'ın ölümü ve özellikle Suudi Arabistan yönetiminin artan bölgesel ağırlığı nedeniyle Orta Doğu'da değişen dengenin zorlanması sonucu olmuştur.

Mısır'daki Nasır ve Sedat dönemlerini bizim Cumhuriyet tarihimizin Demokrat Parti öncesi ve Demokrat Parti (1950-60) dönemleriyle karşılaştıran ve benzerlikler kuran siyasal bilimciler vardır. Bu noktaya dikkat çekmek, belki bir ipucu verebilir.

Bu bakımdan, Sedat'ın öldürülmesini politikasına bir tepki olarak nitelemek daha uygun olur. Eğer iflastan söz edilecekse bu iflas Sedat kadar Nasır'a da aittir. Bu nokta, derin ve ciddi bir kuramsal tartışmayı davet edici niteliktedir. İslam dünyasının hemen her kesiminde olduğu gibi Mısır'da da Batılılaşma hareketinin başladığı tarihten itibaren Batıcı-modernist akımı ile ülkenin tarihsel-kültürel köklerine dayanan yerel güçler arasında mücadele eksik olmamıştır. Bu anlamda, Nasır da, Sedat gibi modernist Batı düşüncesinin temsilcisiydi. Sedat'a karşı mücadele eden ve belki de onun öldürülmesinden sorumlu olan güçler, Nasır'a karşı da mücadele etmişlerdi.

ARAYIŞ: Bu nokta biraz açılabilir mi?

ÇANDAR: Sedat'a suikast yapanların "Tekfir ve Hicret" adlı bir İslami—radikal örgüte bağlı oldukları ve bu örgütün Seyit Kutub'dan etkilendiği bildiriliyor. Seyit Kutub, çağdaş radikal İslam düşüncesindeki etkisi Humeyni ile karşılaştırılabilecek güçte bir düşünürdür. Nasır döneminde Müslüman Kardeşler'in beyni olduğu gerekçesiyle idam edilmişti.

Cengiz Çandar

Mısır'da İslami düşünce ve eylemin tarihi hayli eskidir ve bu düşünce ve eylem, etkili ve güçlüdür. 1950'lerde Seyit Kutub çapında bir isme sahip olan Mısır'daki İslami hareket, yüzyılın başlarında da Muhammed Abdu'yu yetiştirmişti. Muhammed Abdu'nun önemi o kadar büyüktür ki, Cezayir Geçici Devrim Hükümeti'nin ilk Başkanı Ferhat Abbas, kendisi laik düşünceli bir siyaset adamı olmasına rağmen, Muhammed Abdu'nun düşüncelerinin Cezayir'e ve Magrip'e ulaşmasıyla anti—emperyalist hareketin alevlenmesinde doğrudan ilişki olduğunu söylemişti.

Ayrıca, unutulmamalı ki, bugün İslam dünyasının hemen her ülkesinde yoğun bir anti—Batı mücadelenin başını çeken Müslüman Kardeşler, Mısır kökenli, Mısır doğumludurlar. Ve, İran Şii siyasal hareketi açısından tarihte nasıl bir rol oynamışsa, Mısır da İslam'ın çoğunluk mezhebi olan Sünni dünyasında aynı tür bir tarihsel role sahip olmuştur.

Buna karşılık, Mısır, İslam dünyasındaki Batılılaşma hareketinin de öncülerindendir. Kökleri Kavalalı Mehmet Ali Paşa dönemine kadar uzanan bu akımın yakın tarihteki önde gelen temsilcisi Hidiv İsmail'dir. Hidiv İsmail Mısır'ın Batılılaşarak güçlenebileceği, gelişeceği ve kalkınabileceği tezini geliştirmiştir. Enver Sedat, bu akımın tarihteki son halkasıydı.

Bu akımın Mısır'ı Batı'ya bağımlı kılacağı ve kendi öz kültürünü yok edeceği inancıyla şiddetle karşı koyan islamı hareketti. İki akım arasındaki tarihsel çatışma öyle anlaşılıyor ki, Enver Sedat'ın öldürülmesiyle taçlanmıştır.

Zaten dikkat edilirse farkedilecektir ki, Sedat, 4 Eylül'de başlattığı muhalefeti sindirme ve ezme kampanyasında esas darbe hedefi olarak İslamı hareketi seçmiştir. Mısır'da İslami hareket İran Devrimi'nden sonra büyük canlanma göstermiş ve kitlesel düzeyde rejimi tehdit eden ana öge haline gelmişti.

Batı'nın İslam dünyasında Sedat'tan sonra ikinci önemli ayağı olan Şah'a Mısır Devlet Başkanı'nın tüm kucağını açması bir rastlantı değildi. Bu nedenle, İran'daki Humeyni hareketi ile Mısır'daki İslami hareket arasında dolaysız bir iletişim ve etkilenme olması da rastlantı sayılamaz.

Sedat'ın öldürülmesini, bir canlanma dönemine giren radikal İslami hareketin Batı ve Batıcılık ile tarihsel hesaplaşması olarak görmek yanlış olmayacaktır.

ARAYIŞ: Suikastin ardındaki güçler arasında eski Genel Kurmay Başkanı Saadeddin Şazli ve örgütü Ulusal Cephe'den de söz ediliyor...

ÇANDAR: Sedat politikasına ve rejimine sadece Mısır'daki ve Mısır dışındaki İslami güçler muhalefet etmiyordu kuşkusuz. Muhalif güçler arasında Arap rejimleri özellikle Direnme ve Kararlılık Cephesi adındaki gruplaşmada toplananlar (Suriye, Libya, Cezayir, Güney Yemen ve FKÖ), Sedat'ın ABD yanlısı politikasından tepki duyan Sovyet yanlısı solcular, Nasır uygulamasından yana olan kadrolar ve Mısır'daki devlet kurumları içinde bulunup da muhalif duygular besleyenler yer alıyordu. General Şazli ve örgütü bunların siyasal ifadesidir.

Yani, Sedat'a karşı muhalefetin iki esaslı ögesi vardır. Kurumsal düzeyde liderliğini General Şazli'nin yaptığı ve içinde komünistleri de barındıran Ulusal Cephe adlı örgüt, kitlesel düzeyde içinde Müslüman Kardeşler örgütünün de bulunduğu İslami hareket.

Sedat'ın siyaset sahnesinden çekilişi, Ulusal Cephe ve temsil ettiği güçler açısından da yeni ufuklar doğmasına yol açmıştır. Orta Doğu'da ABD ile kıyasıya bir çekişme içinde bulunan ve Sedat politikasından büyük zarar görer Sovyetler Birliği de dolaylı yoldan yani Ulusal Cephe kanalıyla Mısır'ın geleceğinde rol sahibi olmayı hesaplamaktadır. ABD yanlısı Sedat'ın öldürülmesi bu bakımdan Ulusal Cephe'yi ve Sovyetler Birliği'ni Batılı çevreler ve bazı basın-yayın organlarında çağrıştırmış olabilir.

Aslında, Orta Doğu'nun hemen her yerinde, İran Devrimi'nden sonra ortaya çıkan, birbirleriyle hem mücadele halinde, hem de ilintili üç ana güç Mısır'ın yakın geleceğinde de çekişecekler gibi görünüyor: Batı ve esas olarak ABD yanlısı güçler, doğrudan ya da dolaylı olarak Sovyet Diplomasisiyle bağlantılı güçler ve çeşitli kanatlarıyla İslami hareket.

ARAYIŞ: Bu durumda, Mısır'daki yeni iktidarın, yeni lider Hüsnü Mübarek in şansı ne olabilir?

ÇANDAR: Bunu saptayabilmek zor Sedat, Nâsır'ın yerini aldığında zayıf ve dolayısıyla geçici bir lider olacağı sanılmıştı. Tam tersi çıktı. Sedat, etkin ve uluslararası çapta ve önemde bir devlet adamı olarak parladı. Mübarek böyle olabilecek mi, bunu zaman gösterecek.

Ancak, bölgedeki güçler dengesi Sedat'ın Nâsır'ın yerini aldığı 1970 yılından farklı. Bu fark göz önünde tutularak Mübarek'in ve eğer izlerse koyu ABD yanlısı politikanın —Sedat'ı tökezleten ve ölümüyle noktalanan politika— önümüzdeki dönemde yürümeyeceğini söyleyebiliriz. Öyle görülüyor ki, Mübarek'in tek şansı Arap saflarına Mısır'ı geri döndürmek. Suudi Arabistan'ın merkezinde bulunduğu ince ABD yanlısı gruplaşma içine girerek Mısır, Arap saflarına dönebilir ve bu Mübarek rejiminin ömrünü belki —belkinin altı çizilmeli— uzatabilir.

Kaldı ki, şaşırtıcı gelebilir ama 1982 nisanından sonra Sedat'ın bile politika değişikliği yapabileceğinden Arap siyasal kulislerinde söz ediliyordu. 1982 nisanı İsrail'in Sina'da bulunan son kuvvetlerinin geri çekeceği tarihtir. Eğer ayakta kalabilirse, Mübarek'in bu tarihe kadar Sedat'ın İsrail'le yakınlık politikasına sadık kalacağı akla geliyor. Bu tarihten sonra politika değiştirmesi mümkündür. Böylece, Camp David süreci sona erecektir. Tabii, bölgede şimdiden kestirilemeyecek yepyeni gelişmeler olmazsa...

Şurası kesindir: Enver Sedat'ın ölümüyle Orta Doğu'da yeni bir sürecin kapısı açılmıştır. Bölge, yeni güçler dengesine doğru ilerleyecektir. •

ASİSTANLAR! HELE SİZLER...

TURHAN TEMUÇİN

- **Bir ozan "Çocuklar öldürülmesin, şeker de yiyebilsinler" diyerek onlara yüreğini ve dostluğunu sunmuştu. Çünkü, çocuklar yaşamımızın sürekliliği idi...**
- **Doktorlukta da *"çoçuk"* asistanlardır... Çocuklarınıza kıymayın efendiler...**

OZAN **"Çocuklar... Hele sizler, hele sizler"** diyerek çocuklara, çocuklarımıza duyduğu sevgiyi ve kayguyu dile getirmişti. Çünkü çocuklar yarınlarımızdı. İnsanlığın yarınları idi.

Bir başka ozan da "Çocuklar öldürülmesin, şeker de yiyebilsinler" diyerek onlara yüreğini ve dostluğu sunmuştu. Çünkü çocuklar yaşamımızın sürekliliği idi. Ülkemizin, toprağımızın, insan olmamızın.

Bizse bir çocuğun yanağını okşamaktan, ona gülerek bakmaktan ve çocukluğuna hoşgörü ile yaklaşmaktan uzak bir toplumuz.

Nerdeyse çocuklarımıza düşman olmuşuz. Onlara öcüler, tabular, yasaklar koymuşuz. Belki de tüm dünyada bu böyle. Çocuklara dostça yaklaşmak hiç kuşkusuz, insanlığın, bilgeliğin ölçüsüdür.

Neden böyle? Kimbilir, bilinç altı bir kıskançlıktır bu. Benden sonra yaşayacak, benden daha iyilere ulaşacak düşüncesinin garipliği.

İnsanlık için söz konusu olan bu **"çocukluk kompleksi"** bir meslek dalı içinde de ilginç bir örnek bulmuştur.

Doktorlukta.

Doktorlukta "çocuk" asistanlardır. Doktorluk sanatının yarını olan, doktorluğu daha iyiye, daha güzele, daha görkemliye götürecek olan asistanlar.

Asistanlardır hastanelerin tüm yükünü taşıyanlar, hastaların yanıbaşından hiç ayrılmayanlar. Sabahın alaca karanlığında hastanelerin yollarında gördüğümüz asistanları, akşamın alaca karanlığında gene o yollarda görürüz. Asistanlardır, bayram günlerinin nöbetçileri, yılbaşıların hastane gediklileri, yaz aylarının izni "Hastane-köyde" geçirenleri.

Ameliyathanelerde sabahlayanlar, polikliniklerde horlananlar, kliniklerde uykusuzluktan düşmüş göz kapakları ile dolananlar.

Hastane yemekhanelerinde almaya kalktığı bir tabak fazla yemek çok görülenler, on kişi bir odada oturtulanlar, imza çizelgesinde bir imzası yok diye yargılananlar.

Asistanlar asistanlar... Hele sizler, hele sizler.

Hiç kuşkusuz Türk hekimliği oldum olası darboğazda tutulmuştur. Ama asistanlar, ama onlar çoğu kez doktor yerine bile konulmamıştır.

Örneğin, 1965 TAM GÜN yasasına göre yasanın ön gördüğü ödentiyi tüm hastane çalışanları alırdı da yalnız asistanlar alamazdı. Yasa yapıcı ustalığını gösterebilmek için yasa metni içine bir tırnak açarak, o tırnağın arasına "ASİSTANLAR HARİÇ" deyivermişti. Böylece 1965 tam gün ödentisinden asistanların yararlanmaması sağlanmıştı. Asistan, emrinde çalışmakta olan diğer sağlık personelinden az maaş alır durumda bırakılmıştı. Doktorlar ödenti alıyordu, ama asistanlar hariç. Çünkü onlar doktor kabul edilmiyordu. İş, angarya, okuma, yazma, araştırma asistana. Ödenti diğerlerine, hoca olup da tek kitabı bile olmayanlara, broşürleri "eser" diye yutturanlara.

1970 li yıllarda Ankara Tabib Odasının bir kongresinde Asistanların bu durumu dile getirildiğinde, Ankara'nın ünlü bir doktoru, hocası kürsüye fırlamış:

"— Biz fahri asistanlık yaptık, para alanımız da 30 lira alırdı" deyiverdi.

Arka sıralardan yükselen yuhalar kürsü önüne kadar sıçradı. Hazret kürsüden zor indi. Kürsüye çıkan bir genç doktor:

"— Ayıp hocam, ayıp" dedi. **"Siz ekmeği beş kuruşa aldığınız za-**

man 30 lira alıyordunuz. Ve siz fahri çalışıp hekimlik onurunu kırdınız diye biz de mi öyle çalışalım?"

Sorun burda idi işte. Eskiler "ben çektim, onlar da çeksin" kompleksi ve şarklılığı içinde asistanlarının hiç bir şeyden yararlanmasını istemiyorlardı.

1978 Tam Gün Yasası asistanları da kapsamı içine alarak onlara doktor olmanın onurunu duyurmuştu.

Ama ne kadar? Çok kısa bir süre.

Bizi yarınlara taşıyacak olan, Türk hekimliğinin geleceği olan asistanlarımız bugün günlük 400 lira ile tüm saydığımız işleri yapmaktadır.. Ne kadar övünsek azdır!

Muayenehanelerini kapatmamak için Türkiye'yi ayağa kaldıran hazretler, şimdi yanlarında onlara tüm gençliğini ve tüm bilgisini sunan asistanlarının yürekler acısı durumuna baktıkları bile yok.

Asistanlar, doktorluğun yarını olan çocuklarıdır.

Çocuklarınıza kıymayın efendiler,

Çocuklarınız da şeker yesin, çikolata değil.

Tıp fakültelerinde bir ders olarak okutulan "DEONTOLOJİ" başta o dersi okutan hocaların olmak üzere, hepimizin suratına bir şamar gibi çarpmaktadır şimdilerde.

Efendiler!

Asistanlarınıza sahip çıkın. Ekmek yiyebilsinler.

Çünkü yarın "falanın asistanı, filanın asistanı" dedirterek bizleri onlar yaşatacaklar.

Bırakın, onlar da yaşasın. ●

" İŞÇİ MEMUR AYRIMI TANIMAYIZ"

PSI Genel Sekreteri Carl Franken - Hollanda asıllı bir sendikacıdır. Franken'in gerek ülkesinde gerekse uluslararası düzeyde, kamu kesiminde çalışanların hakları genel olarak sendika hakkı konusunda yoğun ve mücadele deneyimleriyle dolu bir geçmişi vardır. Nazi işgali döneminde Hollandalı bir sendikacı olarak direniş hareketine katılan Franken tutuklama ve sair baskıları göğüslemek zorunda kalmıştır. Son yıllarda kamu kesiminde çalışanların sendikal haklarını güvence altına almaya yönelik uluslararası sözleşmelerin kabulünde Franken'in ve PSİ'nin önemli katkıları olmuştur.

ARAYIŞ: Bize PSI'yı tanıtır mısınız? Örgütünüzün Türkiye ile olan ilişkilerini özetler misiniz?

FRANKEN: Batı dünyasında ulusal sendika konfederasyonları genellikle (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ICFTU'ya üyedirler. Bunun yanısıra işkolu düzeyinde uluslararası örgütlenmeler vardır. Bunlar uluslararası işkolu sendika federasyonlarında toplanmışlardır. PSI, (Uluslararası Kamu Hizmetleri İşçileri Sendikaları Federasyonu) bunların en eskilerindendir. Kamu kesimi sanıldığının tersine geniş ve aktif bir kesimi temsil eder. PSI, kendisine üye işçi kuruluşlarını; uluslararası işçi örgütlerinde, Birleşmiş Milletlerde UNESCO ve Avrupa Konseyi gibi kuruluşlarda temsil eder. Benim dönemimde Uluslararası Çalışma Örgütünde kamu kesiminde çalışanların sendikal ve toplu sözleşme haklarını ilgilendiren iki sözleşme imzalanmıştır. İkinci önemli işlevimiz üyemiz olan işçilerin çalışma koşulları ile ilgili teknik ve mesleki dayanışma niteliğindedir.

PSI yetmiş ülkede 200 üye kuruluşa sahip 9 milyon üyeli bir örgüttür. Türkiye ile ilk ilişkilerimiz 1960'lı yıllara dayanır. Türkiye de bugün altı üye kuruluşumuz vardır. Bunlar yüzbinlerce üyeyi kapsayan sendikal örgütlerdir. Dolayısıyla, böylesine büyük bir üye topluluğuyla sürekli ilişkide bulunmak bizim için bir zorunluluktur.

ARAYIŞ: Kamu kesiminde çalışanların sendikal hakları konusunda dünyada geçerli olan uluslararası normların bugünkü durumunu ve bunların çeşitli ülkelerdeki uygulanma düzey ve biçimini anlatır mısınız?

FRANKEN: Sorduğunuz uluslararası normlar, daha önce sözünü ettiğim iki sözleşmede bulunan normlardır. Biz hükümetlerin bu sözleşmeleri benimsemesini ve onaylamasını bekliyoruz. Bunlar ulusal parlamentolarca yürürlüğe sokulunca, ulusal yasa durumuna gelirler. Türkiye'de de bu aşamaya varılacağını umuyorduk; ancak, son yönetim değişikliğinden sonra, beklediğimiz son adım atılamamıştır. Şunu üzülerek belirtmek zorundayım ki Türkiye dünya standartlarının çok gerisindedir. Yine belirtmeliyim ki bu durum son yirmi yılda gelişmiş bir durumdur. Bunun sonuçlarından biri, korkunç bir parçalanmadır; daha da önemlisi, toplumsal ve ekonomik yaşamınızın önemli kesimleri sendikal hareketin dışında tutulmaktadır; özellikle kamu kesiminiz. Kamu kesimi niçin böylesine dışarıda tutulur; hala anlayabilmiş değilim. Kamu kesimini dışarıda bırakan hiçbir Batı ülkesi yoktur. Görüştüğüm Çalışma Bakanınız, bana kamu kesiminin Fransa'da aynı durumda olduğunu söyledi. Bu yanlıştır; Fransa'da kamu kesiminin büyük bir bölümü sendikalarda örgütlüdür ve üyedirler. Bana öyle geliyor ki yıllar boyu Batı'da oluşan gelişmeler, Türkiye'de bilinmez ve tanınmaz kalmıştır. İşte, şu anda verdiğimiz mücadele, kamu kesiminin tanınmasını sağlama mücadelesidir.

Demin değindiğimiz dünya normları bakımından, biz işçilerden söz ederiz; *memur" — 'işçi"* ayırımını tanımayız. Herhangi bir işte çalışan, işçidir. Bunun tek istisnası olarak (istemeye istemeye) yüksek gizliliği olan işlerde çalışan insanları yüksek yönetim makamlarında bulunanları, gizli servis çalışanlarını kabul edebiliriz. Bunlar küçük bir grup oluşturur. Ama, bunlara bakarak, bütün kamu kesimi çalışanlarını dışarıda bırakmak yanlıştır. Bunu neden yaparlar, bilmem ama bunun da yanlış olduğunu düşünüyorum.

Bildiğim kadarıyla, şu anda yöne-

tim yeni, bir iş yasası hazırlıyor ve bu yasanın ILO'nun minimum standartlarına uygun olduğu izlenimini vermeye çalışıyor. Bu böyle değildir. Uygun değildir. Bildiğim kadarıyla bu yasayı, yüksek kademede, bir devlet görevlisi, bir profesör hazırlamaktadır. Bu kişi, başka bir ilişkisinde, bir ILO danışmanıdır. Bu ilişkiye dayanarak haksız olarak yeni yasa ILO yaftası taşımaktadır. Bu, yanıltıcıdır. Kesinliklede doğru değildir.

Bu ülkede kamu kesimi, çalışan nüfusun yaklaşık yüzde otuzbeşini oluşturur. Bu kesimin örgütlenme hakkını düzenlememek, sözleşme mekanizması kurmamak, bu kesimi adeta tanımamak, anlayabileceğim bir iş değil.

ARAYIŞ: Türk sendikacılığının bugünkü durumu ve sorunları konuşundaki görüş ve gözlemlerinizi özetler misiniz?

FRANKEN: İlk olarak, onbeş yıl kadar önce bazı sendikaların görüş ayrılıklarından dolayı TÜRK İŞ'ten ayrılmalarıyla sonuçlanan duruma değinmek istiyorum. Bu, benim için üzücü bir durumdur. Çünkü benim görüşüme göre, bir örgütün üyeleri, örgüt içinde bazı bozuklukların olduğunu düşünüyorlarsa, yapmaları gereken, bu bozuklukları düzeltmek için mücadele etmektir, ayrılıp gitmek değil.

Ama olan oldu. Sonuç olarak da, ilerici unsurlar Türk-İş'ten ayrılmış oldu. İlerici unsurlar ayrılınca geriye tutucu unsurlar kalır; bu da son on yılda bu örgütün yapısının değişmemesine yol açmıştır. Asıl önemli olan, böyle bir ayrılma sonucu garip bir biçimde, ilericiler aslında olduklarından daha ilerici, tutucular da aslında olduklarından daha tutucu hale gelirler çünkü, ötekiler ile aralarındaki farkı vurgulamak önem kazanır. Böylelikle iki taraf da bir abartmaya girmişlerdir. Türkiye'nin bağımsız bir sendikal harekete gereksinimi vardır, çünkü sendikal hareket dünyanın her yerinde demokrasinin en önemli dayanaklarındandır. Demokrasi içinde, işçilerin isteklerini görmezlikten gelemezsiniz. İlerici unsurlar dışarıda kalmış ve ulusal örgütlenmenin geriye kalan bölümü de hükümetle öylesine sıkı bir işbirliğine girmiştir ki, bağımsızlığı ve inandırıcılığı soru konusu haline gelmiştir. Bildiğiniz gibi, bu durum uluslararası sendikal hareketin dikkatini ve kaygılarını üzerine çekmiştir.

Uzun görüşmelerden sonra ve istemeye istemeye ICFTU Türk-İş'in üyeliğini askıya almaya karar vermiştir. Bu, herkesin üzüntüsüne yolaçan bir olaydır. PSI da buna çok üzülmüştür. Benim umudum, Türk-İş içinde bu ilişkilerin yeniden kurulmasını sağlayacak bazı değişikliklerin olmasıdır. Ben kişisel olarak bu sürecin gerçekleşmesini destekleyeceğim. ICFTU nun Kasım'da bir Yönetim Kurulu toplantısı olacak. Buna ben de katılacağım. Türkiye'ye yaptığım sık ziyaretlerden dolayı, Türkiye'yi iyi bilen birisi olarak tanınırım. Dolayısıyla, sözüm bu toplantıda bir ağırlık taşır, umarım. Bu durumu düzeltmenin bazı minimum koşulları vardır, Türk-İş sağduyulu davranır ve koşulları yerine getirirse, durum düzeltilebilir.

ARAYIŞ Sorunların çözümü için düşünce ve önerilerinizi öğrenebilir miyiz?

FRANKEN İlkin normal sendikal etkinliklere konan kısıtlamalar kaldırılmalıdır. Bu böyle sürerse, sendikal üyeliği ortadan kalkacaktır; çünkü bu durumda bir sendika üyesi olmanın bir anlamı kalmamıştır. Bu hafta konuştuğum bazı sendikacılar, üyeliklerde ve dolayısıyla aidatlarda büyük bir düşüş, giderek de kapanma tehlikesi ile karşı karşıya olduklarını ifade ettiler. Bu felaket olur. Bu, Türkiye'deki sendikal hareketi tehlikeye sokar. Türkiye'deki sendikal hareket genç olabilir, ama, toplumun şu andaki durumuna katkıda bulunmuştur ve buna devam etmekte isteklidir. Bu ortadan kalkarsa, korkarım, Türk toplumunun demokrasi dayanaklarından biri ortadan kalkmış olur. Ortadan kalkmasa bile, şu andaki durumunda kalırsa, saygınlığını yitirir uluslararası sendikal hareket içinde tanınmaz hale düşer.

Uluslararası sendikal hareket etkin bir harekettir. Önemli konularda ağırlığı vardır, ILO'da, Avrupa Konseyinde, Ortak Pazarda, OECD'de, ve birçok başka kuruluşta. Bunlarla çok yakın, kurumlaşmış ilişkilerimiz vardır. Bu ilişkilerin dışına çıkmak, kimsenin çıkarına değildir.

PSİ Genel Sekreteri Franken Arayış Dergisi'nde.

ARAYIŞ: Bir kısım Batı Avrupa ülkelerinde de uygulamaya konulmuş bulunan monetarist ekonomik politika hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

FRANKEN: Enflasyonun zararlarını anlıyoruz. Ve önlenmesi için kendi katkımızı yapmaya hazırız. Ancak monetarist ekonomik politikaların bu konuda geçerli bir çözüm getiremeyeceği kanısındayız. Şimdiye kadar gördüklerimiz bize bu uygulamaların doğru ve iyi olmadığını göstermiştir. İstihdam genişletileceğine daralmaktadır. Kitlelerin satın alma güçleri sınırlanmaktadır. Önümüzdeki PSI Kongresinde bu konu gündemin maddelerinden birini oluşturacaktır. ●

EKMEK ASLANIN AĞZINDA

JÜLİDE GÜLİZAR

SELAM dostlar,
Kendisini tanıdığımdan bu yana gözlerinde hiç görmediğim bir ışıltıyla konuşurdu Fezal. Sağı solu unutmuş, yüksek sesle, aklına geldiği gibi konuşuyor, daha doğrusu konuşmuyor, bülbül gibi şakıyordu. Her zaman neşeli, gülmesi hiç eksik olmayan bir kızdı aslında. Kızkardeşi de kendisine benziyordu. Ama gören göz, iki kardeşin de konuşmalarında gülmelerinde eksik olan bir şeyi farkediyordu. Bir Banka Müdürü'nün kızlarıydılar. İki de erkek kardeşleri vardı. Büyükleri stajyer doktor olmuş, küçük de lisede okuyor. Kızlar liseyi bitirmişler. Kendileriyle her karşılaşmamızda değişmez bir konumuz var. İş aradıkları ve bulamadıkları.

"— Bankadan çağırmışlardı. Herhalde işe başlatacaklar diye adeta koşarak gittim. Ama gene olmadı."

"— Ne dediler peki, ne diye çağırmışlar?"

"— Bilmem vallahi. Bir yığın laf dinledim. Çok şey söylenmişti. Ama çıkınca bana ne dediklerini düşündüm. Galiba hiçbir şey demediler."

"— Sonuç olarak işe alınacak mısın, alınmayacak mısın? Bunu anlayabildin mi?"

"— Iıııh.. İşte ona anlayamadım."

Sözün burasında kızkardeşi atıldı:

"— Aynı şey bir ablama oluyor, bir bana.. Bir defasında bakıyorsunuz beni çağırıyorlar, sonradan aradan zaman geçiyor, ablam çağırılıyor. Sonrası boş işte. Gidip gidip geliyoruz."

Bu durumda daha başkaları da varmış. Gide gele onlarla iyi bir arkadaşlık kurulmuş aralarında. Acı bır alayla *"şükrediyoruz halimize"* diyorlar. *"Biz iş edinemediysek de henüz, iyi arkadaşlar edindik."*

Bir başka gün yine konuşuyoruz Fezal ve Özgür'le.. "Ne haber?"..

"Hiç, ne olsun ki, her şey sakin, uykusunda.."

Yine başka bir gün:

"— Çocuklar siz yalnız bir bankaya mı başvurdunuz? Daha başka yerlere de..."

"— Daha başka yerlere de başvurduk. Daha başka yerlerde de aynı şeyler oluyor."

"— Girişimleriniz yalnız başvuru olarak mı kaldı?"

İkisi birden *"Hayııııır"* diyorlar, *".... Bankasının sınavını da kazandık."*

"— İyi ya işte, yanlış hatırlamıyorsam babanız o bankanın elemanı.. Şimdi Ankara dışında ama, o birşeyler yapamıyor mu?"

"— Sıkıntımız da bu ya zaten. Eğer işe o el atsa hiç değilse birimizinki olur sanıyoruz. Ama kendisi bize torpil olmak istemiyor."

"— İlle de bankada mı çalışmak istiyorsunuz?"

"— İkimiz de bankacılığı çok seviyoruz. Ama başvurduğumuz herhangi bir yerden olumlu cevap alırsak düşünmeden kabul edeceğiz."

Fezal ve Özgür puan tutturamadıkları için Üniversiteye girememişler. *"Girebilsek ne olacaktı ki.. Üniversite bitirmiş birçok arkadaşın durumu da bizden farklı değil"* diyorlar. Sonra gülerek ekliyorlar: *"Evde dikiş dikiyoruz, örgü örüyoruz, kitap okuyoruz ve kısmetimizi bekliyoruz."*

Aslında kısmetlerinden biriyle evlenseler ne olacak? İkisi de gerçekçi kızlar ve hayallerini Kaf Dağının prensi süslemiyor. Olsa olsa akranları bir delikanlıyla evlenecekler. Ev kiralarının 15-20 binden başladığı bir ortamda o delikanlıların, ailelerini geçindirmeleri şöyle dursun, kirayı ödemeye yetecek mi aldıkları para? Zaten birçok delikanlı da bu yüzden *"çalışan bir kızdan başkası kurtarmaz bizi"* diyorlar.

Geçenlerde yine konuştuk Fezal ve Özgür'le. İkisinin de yüzü o güne kadar görmediğim bir ışıltı içindeydi. Fezal hiç ummadığı bir bankada iş bulmuş. Ertesi gün başlayacakmış. Sevinçten uçacak gibi. Özgür de ablasıyla aynı sevinci yaşıyor. Gören o da işe girmiş sanır. İkisi birden başvurmaya kalkmışlar yine. Anneleri *"kızlar ikiniz birden aynı yere başvurmayın. Bu defa da böyle deneyelim. Birinize iş bulalım, sonra ikincisine bakarız"* demiş. Bu kez şans gülmüş yüzlerine ve abla işe alınmış. "Yeni bir sınava mı girdin, yoksa .... Bankası'nın sınavı mı geçerli oldu" diye soruyorum. *"O bankadan, sınav kazandığıma ilişkin belgeyi bile alamadım"* diyor.

Fezal işe başladı. Mutlu.. İki yıl dört ay süren bir bekleyişten sonra.. Darısı Özgür'ün ve iş peşinde koşan öteki gençlerimizin başına...

*
* *

KEMAL, çalışan ve çevresi geniş bir annenin oğlu. Kendisi beş yaşındayken annesiyle babası ayrılmışlar. Bir gün annesinin karşısına dikilmiş Kemal.

"Yıllardır kadın başına benim sorumluluğumu üstlendin. Fakülteyi bitirmek üzereyim, cebime harçlığımı hala sen koyuyorsun. Artık bir işe girmek istiyorum."

Annesi hak vermiş kendisine. Şimdiden iş aramaya başlanırsa fakülte bitinceye kadar ancak bulunur. Yoksa uzun bir süre daha oğluna bakmak zorunda kalabilir ki bu da onun bütçesine, oğlunun da onuruna dokunur.

"Peki oğlum" demiş, *"bir işe gir, yalnız önceleri sen kendin çaba göster, kendi çabanla bir iş sahibi olmanın yollarını ara. Benim seni bir işe sokmam mümkündür, ama önemli olan bu değil. Sen yetenekli bir çocuksun, iki yabancı dil biliyorsun. Sade bir yurttaş olarak, başkaları gibi yapmalısın basvurunu.."*

Kemal sade bir yurttaşın oğlu gibi üç yere başvurmuş.

"Onbeş gün içinde bana hiç değilse olumsuz bir cevap vermeleri gerekmez miydi?" diyor.

Birkaç ay dilekçelere cevap gelmesini beklemişler. Sonunda annesi el atmış işe.

"Çok iyi Fransızcam, iyi İngilizcem, yarım İtalyancamla ve annemin araya girmesiyle, kendime 6400 liralık bir iş buldum. İki buçuk yıldır çalışıyorum. Ve iki yıldır, sade bir yurttaş olarak başvurduğum yerlerden dilekçelerime gelecek cevabı bekliyorum" diye gülüyor.

Kemal'e bu ülkede annesininkiyle da babasının durumları kendisininki gibi olmayan çok sayıdaki gençleri hatırlatarak, vicdanının arada bir sız

layıp sızlamadığını soruyorum. Aslında sızlaması gerekirmiş ama sızlamıyormuş. Çünkü işe giremese, annesinden *"kazık kadar yaşı ve boyuyla harçlık almaya devam etmek zorunda kalacakmış"* ve o zaman vicdanı daha çok sızlayacakmış.

*

* *

Emin Ankara Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi'ni bitirmiş. İnşaat Mühendisi olarak ilgili bakanlıklardan birinde işe başlamış her nasılsa. Nişanlanmış. Bir süre sonra da askere gitmiş. Askerlik dönüşü eski işine başvurmuş. Bir yandan da ne olur ne olmaz diyerek bazı özel firmalarla konuşuyormuş.

"Aslında böyle bir yerde iş bulursam onu tercih etmem gerekecek. Çünkü nişanlım çalışmıyor ve evlenince yalnız benim aylığımla geçinmek zorunda kalacağız." diyor.

İlle de Ankara, İstanbul diye bir ısrarı yok.

"Henüz çok genciz, çoluğe çocuğa karışmadan yurdun neresinde olsa kalabiliriz, aslında büyük kentlerin dışında olmak biraz para biriktirmek açısından da yararlı bizim için" diye düşünüyorlar nişanlısıyla. Bu düşünceyle bir ara Libya ya da Suudi Arabistan'a gitmeyi de düşünmüşler.

"Tam o sırada yurtdışına gitme yasağı kondu, oradan da umudu kestik" diye yakınıyor. Üç aydır eski iş yerinden de cevap alamamış.

"Geçimimiz çok zor olacak ama eski işime bile razıyız" diyor. Başvurduğu özel firmalar ODTÜ ya da İTÜ mezunlarından başkalarına pek iltifat etmiyorlarmış. İsyan ediyor Emin.

"Eğer biz onlar kadar iyi yetişemiyorsak kusur bizim mi? Bizim dışımızda bir eksiklik var. Yetkililer onu arayıp bulmak ve eksikliği gidermek zorunda değiller mi? Ya bu yapılır, ya da işe yaramıyorsa bir öğretim kurumu kapatılır. Mezun edip edip sokağa salıvermek olacak şey mi? Sonra yabancı dil arıyor özel firmalar. Bu ülkede yabancı dille öğretim yapan okulların dışında kalan gençlerin bir yabancı dil öğrenmesi mümkün mü?"

Emin kararlı. Aslanın ağzında gördüğü ekmeği bir kaparsa ona sımsıkı sarılacak ve ekmeği bir daha kimselere kaptırmayacak.

● Hoşçakalın. ●

KALKINMA VE TEKNOLOJİ BİRİKİMİ

Dr. MUSTAFA ÖZCAN ÜLTANIR

● **Bir ekonominin üretim gücü, o ülkenin kendine yeterli teknoloji birikimine bağlıdır. Geleceğin kalkınma planları salt ekonomik plan olmaktan öte, teknolojiye ağırlık veren, somut hedeflerle fiziksel kaynak planlamasını içeren biçimde yapılmak zorundadırlar.**

KALKINMANIN çeşitli ölçütleri vardır. Örneğin, kişi başına düşen yıllık ulusal gelir, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeleri birbirinden ayırd etmede kullanılan ana ölçüttür. Ancak, gelir ve harcama olanağı gibi ölçütler, ekonominin üretim gücünü ortaya koymak, uluslararası gelişme yarışında ülkelerin yerini belirlemek açılarından yeterli görülmediğinden, başka ölçütlere de gereksinim duyulmuştur.

Kalkınma endüstrileşme varsayıldığından ve endüstriyel üretimi artırmak genel enerji tüketiminde artış gerektiğinden, kişi başına düşen yıllık genel enerji tüketimi de ölçüt olarak seçilmiştir. Salt endüstrileşme değil, çağdaş boyuttaki tarımla dengeli endüstrileşme modelinde de bu ölçüt geçerlidir. Kaldı ki, ulaştırmanın geliştirilmesinden yaşam koşullarının iyileştirilmesine dek, çeşitli çabalar hep enerji tüketimine bağlıdır. Yine de enerji tüketim ölçütü, tek başına yeterli varsayılamaz.

Bir ekonominin üretim gücü, o ülkenin kendine yeterli teknoloji birikimine bağlıdır. Sağlıklı bir kalkınma gerekli teknolojilerin özümlenmesiyle, gelişmenin sürdürülmesi ulusal teknoloji birikiminin artırılmasıyla, gelişmişliğin korunması teknoloji birikiminin güçlendirilmesiyle olanaklıdır. Ulusal gelir ve enerji tüketimi gibi ölçütlerden daha sağlıklı biçimde, ekonominin gücünü gösteren teknoloji nedir?

Teknoloji, doğada çoğunlukla ham **(işlenmemiş)** durumda bulunan kaynakların **(toprak, su, madenler, enerji kaynakları gibi)**, toplum gereksinimlerini karşılayabilecek bir duruma getirilmeleri için gerekli dönüştürme ya da işleme uğraşılarının tümüdür. Bilim ve teknikteki gelişmelerin ürünü teknoloji, birden bire ortaya konulamamakta, yeni yeni buluşların süregelmesiyle oluşmaktadır.

Teknoloji, bilimsel araştırmalara dayalı biçimde adım adım gelişebildiğinden, tüm dünyadaki bilimsel çalışmaların katkılarıyla oluşabildiğinden, evrensel teknik kültür denebilecek biçimde insanlığın ortak malıdır, ama gelişmiş teknolojiler yine endüstriyel ülkelerin tekellerindedir.

Gelişme sürecindeki ülkelere teknoloji birikimi, endüstriyel ülkelerin dışsatımlarıyla sunulmaktadır. Ancak, bu alım satımın sömürüye dayalı biçimde sürdürüldüğü yadsınamaz gerçektir. Endüstriyel ülkeler gelişme sürecindeki ülkelere bilimsel yardımda bulunurken bile, üretim teknolojileri kaptırmaktan özenle kaçına gelmişlerdir. Buna karşın, tüm dünyadaki teknoloji geliştirme çalışmaları endüstriyel ülkelerce dikkatle izlenmekte, bu konuda haberalma örgütlerine görev verilmekte, bu örgütlerde teknoloji gizlerini öğrenmekle görevli onbinlerce bilim adamı ve mühendisler çalıştırılmaktadır. Ulusal haberalma örgütlerine, dünya teknolojisini izleme görevi veren ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği ve Japonya gelmektedir. Bu nedenle günümüz dünyası, teknoloji casusluklarına da sahne olmaktadır.

Teknoloji, endüstriyel ülkelerden gelişme sürecindeki ülkelere, aranan teknolojilerle birlikte bilinen teknolojileri de içeren bir paket olarak gelmektedir. Gelişme sürecindeki ülkelerin teknoloji transferi daha çok sermaye malı yani üretilmiş makina-ekipman-girdi olarak, kısacası içerilmiş teknoloji paketi biçiminde olmaktadır. Yerli olarak makina-ekipman-girdi üretimini gerçekleştirmeye yönelik, lisans ve patent anlaşması gibi yollarla **(örneğin plan ve proje vererek)** içerilmemiş teknoloji transferi, gelişme sürecindeki ülkeler için pek uygulanmamaktadır, ama endüstriyel ülkelerin kendi aralarında bu yol

geçerlidir.

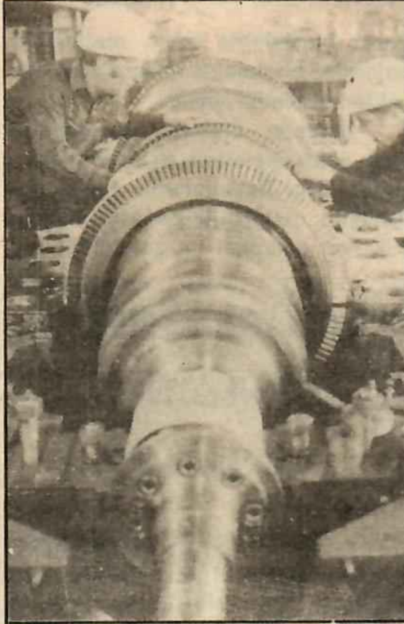
Çağımızda yabancı teknolojiye bir ölçünün ötesinde bağımlı olan bir ülke, giderek bağımsızlığını koruyabilmekte güçlük çeker duruma gelmektedir. Gelişme sürecindeki ülkelerin çoğunun ekonomik bağımsızlıklarını yeterince güçlendiremeyişlerinin başta gelen nedenleri arasında, teknoloji oluşturmaya gereken ölçüde katkı yapamamalarıdır. Teknolojik dış bağımlılık peşi sıra ekonomik dış bağımlılığı getirmekte, öylece siyasal bağımsızlık bile sarsılır duruma gelmektedir.

Teknoloji kazanımının temelinde bilimsel araştırmacılık yatmaktadır. Üniversitelerden araştırma enstitülerine ve bireysel araştırmacılara dek, tüm araştırmalar teknoloji kazanımına yöneliktir. Her alanda gelişme için gerekli yerli teknolojileri oluşturabilmenin, dışarıdan transfer edilen teknolojileri ülke koşullarına uygunlaştırabilmenin temel koşulu bilimsel araştırmacılıktır.

Önemli olan yerli teknoloji kazanımını artırmaktır. Ancak, gerektiğinde yabancı teknoloji transferinden de kaçınılmamalıdır, ama bu transfer planlı biçimde yapılabilmelidir. Yabancı sermaye yatırımlarıyla teknoloji kazanımına gidilmemeli, olabildiğince içerilmiş teknoloji transferinden de kaçınılmalı, içerilmemiş biçimde plan ve proje ya da lisans patent alarak teknoloji transferi gerçekleştirilebilmelidir. Paket teknoloji de alınmamalıdır. Türkiye, teknoloji paketlerini açabilecek ve kendisinde bulunmayan bölüntüyü alabilecek ülke durumundadır.

Kalkınma plancılığı, teknoloji ve mühendislik birlikte ele alınması gereken konulardır. Türkiye, pekçok gelişme sürecindeki ülkeden ayrı olarak teknoloji birikimi bulunan, ama kendi teknolojisini kendi kalkınması için yeterince kullanamayan bir ülke durumundadır. Bunun nedeni, Türkiye'nin geçmişteki planlı kalkınma dönemlerinde, teknoloji seçimi ve teknoloji oluşturulması ile teknoloji birikiminin kullanılması sorunlarının, planlama ile bağdaşır biçimde ele alınmamış olmasıdır. Geleceğin kalkınma planları, salt ekonomik plan olmaktan öte, teknolojiye ağırlık veren, somut hedeflerle fiziksel kaynak planlamasını içeren biçimde yapılmak zorundadırlar.

Türkiye'de araştırma ve geliştirme hedeflerini saptamak amacıyla, Başbakanlığa bağlı "Bilim ve Teknoloji Komitesi" kurulmasına girişilmiştir. Bu amaçla, Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen yasa tasarısı, Milli Güvenlik Konseyi'ne sunulmuş bulunmaktadır. Tasarıya göre Başbakan'ın başkanlığındaki Bilim ve Teknoloji Komitesi'nin, ilgili Devlet Bakanı ve Milli Savunma, Maliye, Milli Eğitim, Sanayi ve Teknoloji, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Tarım ve Orman Bakanları, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreteri, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA) Genel Direktörü ile bilim ve teknoloji alanında tanınan üç öğretim üyesi katılacaklardır.

Sağlıklı kalkınma ve ekonomik büyüme yeterli ulusal teknoloji birikimiyle sağlanabilir.

Tasarıya göre Bilim ve Teknoloji Komitesi yılda en az bir kez toplanacak, bilim ve teknolojiyle ilgili alanlarda Türkiye'nin araştırma ve geliştirme hedeflerini saptayacak, araştırma ve geliştirmelerle ilgili temel politikaları belirleyecek, ilgili kuruluşlar arasında eşgüdümü sağlayacak, gerekli gördüğü çalışmaları ilgililere yaptıracaktır. Sekreteryası TÜBİTAK tarafından yürütülecek bu Komite'nin içerisinden bir Yürütme Kurulu da oluşturulacaktır.

Olumlu bir adım atılmak istenmiştir, ama teknoloji konusunun genişliği düşünülünce, kurulması yasanlanan "**Bilim ve Teknoloji Komitesi**"nin yetersizliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Komite, olması gereken biçimde teknokrat ağırlıklı değil, siyasetçi ve yönetici ağırlıklı kurulmak istenmiştir. Kuşkusuz politika oluşturulmasında siyasetçi ve yöneticilerden yararlanılacaksa da, bilimsel ve teknolojik hedeflerin saptanması, teknoloji seçimi, bu konularla ilgili politikaların boyutlarının belirlenmesi apayrı bir iştir.

Komite'de yer alması düşünülen üç bilim adamının, teknokrat açığını kapatması olanaksızdır. Bu bilim adamları hangi teknoloji dallarında tanınmış olacaklardır. Enerji mi, madencilik mi, demir—çelik endüstrisi mi, tarım mı, ulaştırma araç ve sistemleri mi, kitle iletişim araçları mı, kentleşme mi, sentetikler mi, tıp mı, uzay araçları mı, silah ve savaş araçları mı, hangi teknoloji? Sayısı iki elin parmaklarını çoktan aşmış teklonoji dallarını, üç bilim adamının uzmanlığına ve bir bölüntü politikacı ile yöneticinin görüşlerine sığdırmak olanaklı mı? Bu sorunun kesin ve doğru yanıtı "hayır" olduğu için, kurulması yasanlanan Komite umut verici değildir. Kaldı ki, bunun sekreteryasını yürütecek TÜBİTAK da yetersiz bir kuruluş olup, yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Dar kapsamlı "**Bilim ve Teknoloji Komitesi**" ile teknoloji sorununun çözümü olanaklı değildir. Üst düzeydeki bir "**Teknoloji Kurulu**" belki ana politikaları belirlemek için yararlı olabilir, ama yeterli olamaz. Ülkemiz için gerekli olan "**Bilim ve Teknik Parlamentosu**" ya da "**Teknoloji Kurultayı**" oluşturmaktır.

Böyle bir Kurultay'da tüm Bakanlıkların ve ilgili Devlet kuruluşlarının, tüm kamu ekonomik girişimlerinin, tüm üniversite ve yüksek okulların, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine bağlı mühendis odalarının, çeşitli meslek kuruluşlarının, büyük işçi ve işveren konfederasyonlarının, büyük belediyelerin seçimle ve atanarak gelmiş temsilcileri yer almalıdır. Teknoloji Kurultay'ı içerisinden sürekli çalışacak bir Teknoloji Kurulu ve uzmanlık dallarıyla ilgili yeterli sayıda alt komiteler oluşturulmalıdır.

İçinde bulunduğumuz teknolojik çağda, çağın gereklerine ve Türkiye'nin koşullarına uygun bir tutumla, konunun ve yasa tasarısının yeniden ele alınması umulur. •

JURNALİZM Mİ JURNALCİLİK Mİ?

• Üç gün boyunca Bayram Gazetesi, YANKI Dergisi ve Çağdaş Gazeteciler Derneği'ne saldırma ve ihbar planını tefrika haline getirdi. Ve ne yazık kı, bu tefrika bayramın son günü, Türk basın tarihine *"kara bir leke"* olarak yazılacak olan büyük bir ihbar ilanı ile son buldu.

• Uluslararası Gazetecilik kuruluşları son yıllarda çalışmalarının küçümsenmeyecek bir kısmını *"gazetecinin korunmasi"* konusuna ayırmışlardır. Gazetecinin korunması kapsamı içine çeşitli ihbarlara karşı korunma konusu da girmektedir.

BİR bayram gazetesinin amacı nedir? Bunlar alt alta yazılabilir. Ancak amacı ne değildir sorusuna verilecek yanıtların başında yer alması gereken birinci madde, "**meslekdaşlarına iftira etmemek ve onları karalamamak**"dır. Üzülerek söylemek gerekir ki, Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin çıkardığı "Bayram Gazetesi" son yıllarda bir haber aracı olma niteliğini yitirirken, giderek belli kişi ve kuruluşları karalama aracı haline dönüşmektedir.

Bunun en ibret verici örneklerinden birisi de Kurban Bayramı sırasında görüldü. Üç gün boyunca Bayram gazetesi, Yankı Dergisi ve Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti'ne saldırma ve ihbar planını tefrika haline getirdi. Ve ne yazık ki bu tefrika, bayramın son günü, Türk basın tarihine kara bir leke olarak yazılacak olan büyük bir ihbar ilanı ile son buldu. Bir basın meslek kuruluşu olan Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin başkanı, "Ülkücü Gazeteciler Derneği"nin 12 Eylül'den bu yana kapalı olduğunu hatırlatarak, Çağdaş Gazeteciler Derneğinin nasıl olup da henüz kapatılmadığını soruyor ve cümlesini şöyle tamamlıyordu: "**Bu devrimci örgütü izlemek artık bizim değil devletin görevi**".

YETKİLİLERE DAVETİYE

Bir basın meslek kuruluşunun bir başka basın meslek kuruluşunun kapatılması için yetkililere **davetiye** çıkarması da böylece son günlerde basındaki muhbirlik tartışmasına yeni bir konu daha eklemiş oldu.

İlk Türk gazetesinin yayınlanışından 150, gazetecilerin kendi aralarında örgütlenme girişiminden 73 yıl sonra bugünlerde basın mesleğinin böylesine bir amaçla kullanılması gerçekten düşündürücüdür.

Bayram Gazetesi uygulaması Türk basın üyelerinin ilginç bir buluşudur. Dini Bayramlarda, günlük gazetelerin çıkmadığı günlerde üç büyük ilde çıkarılan bu gazetelerin gelirı basın meslek kuruluşlarına kalmaktadır. Çeşitli yerlerde yazı yazan ve çeşitli görüşleri paylaşan gazeteciler, kendi meslek kuruluşlarının yayınladıkları bu sayfalarda biraraya gelerek, dini bayramların esprisine uygun bir uzlaşmayı simgelerler.

YIKILAN GELENEK

Nitekim bu anlayış İstanbul ve İzmir'de yayınlanan Bayram gazetelerinde sürdürülmektedir. Oysa Ankara Gazeteciler Cemiyetinin yayınladığı gazete son yıllarda hırçın bir havaya bürünerek ve polemik tonunu giderek yükselterek basın mesleğinin bu güzel geleneğini yıkma yoluna girmiştir. Gazete profesyonel özelliğini yitirirken, Cemiyet muhaliflerini karalama tahtası haline dönüştürülmüş ve sayfaların büyük bir kısmı Cemiyetin **arpalığı** olarak değerlendirilen Kaş arsalarının reklamlarıyla doldurulmuştur. Bu arada "**Kaş'ta dağda bayırda kahve yetişiyor**" türünden spekülatif haberler de bu anlayışın baharatı olmuştur.

Uluslararası Gazetecilik Kuruluşları son yıllarda çalışmalarının küçümsenmeyecek bir kısmını "**gazetecinin korunması**" konusuna ayırmışlardır. Gazetecilerin korunması kapsamı içine çeşitli ihbarlara karşı korunma konusu da girmektedir. Ancak burada ihbar daha çok basın mesleği dışından gelen ihbarlar olarak düşünülmektedir. Ne yazıktır ki, uluslararası basın kuruluşlarının gazetecinin kişiliği ve çalışma koşullarıyla böyleyakından ilgilendiği bir dönemde, ülkemizde bir basın kuruluşu kendini hem davacı, hem savcı hem hakim yerine koyarak aynı mesleği yapan öteki insanları karalama yoluna gitmiştir.

Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin 24 Temmuz Basın Bayramı'nın kutlandığı gün "**kalem anarşistleri**" deyimi ile başlayan genel karalama ve ihbar kampanyası, bu kez Bayram gibi küskünlüklerin unutulduğu bir günde, hedef göstererek sürdürülüyor.

Batı dillerinde gazetecilere "jurnalist" denir; Türkçe'de kullanılan "jurnalcilik" deyimi ise bambaşka bir anlama gelir. Türk gazeteciliğinde bu iki "iş"in birbirine karıştırılmaması gerektiği, sanırız, bu meslek mensuplarının kendilerince de kabul edilir — ya da, öyle ummak istiyoruz... •

ÇAĞDAŞ GAZETECİLER DERNEĞİ'NİN AÇIKLAMASI

Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı M.Tali Öngören bir açıklama yaparak özetle şunları söyledi:

"ÇGD Ankara'da yayınlanan Bayram Gazetesi'nde 'Bölücü, tertipler ve tuzaklar düzenleyen, gizli örgütler kuran' bir kuruluş olarak karalanmaya ve ihbar edilmeye çalışılmıştır. Bilinmelidir ki, Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin tüzüğü yetkili makamlara onaylattırılmıştır. Hiç bir sakıncalı durumu da yoktur."

Ankara Bayram Gazetesi'nde yayınlanan yazı üzerine yapılan açıklamada Öngören açıklamasını şöyle sürdürdü:

"ÇGD'nin adındaki 'çağdaş' sözcüğünden payını alamamış olan bu meslek kuruluşunun yönetimini elinde bulunduranları, karşılık verme amacıyla suçlamayı meslek anlayışımıza uygun bulmadığımızı belirtmeyi görev biliyoruz." •

KÜLTÜR ORTAMI YARATMAK

ÖZCAN YURDALAN

- **Kooperatifleşmenin iyi uygulanmış bir örneğini vermekte YAZKO.**

- **YAZKO edebiyat YAZKO Çeviriden sonra, Gençlik, sanat ve düşünde de YAZKO atılım yapmak hazırlığı içinde.**

YAZKO, uzun adıyla "Sınırlı Sorumlu Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi", Şubat 1980'de kuruldu. İlk kitabını, aynı yılın Nisan ayında yayınlayan kooperatif, bugüne dek 60 kitabı okurlarına sundu. YAZKO'nun 60 yazar 20 de grafiker-ressam üyesi var.

YAZKO, bugünlerde yoğun çalışmalar içinde. Aralık ayında düzenlenecek "Sanat Günleri" ile yayınlanacak üç yeni derginin hazırlıkları sürdürülüyor.

Kooperatifin yaptığı çalışmalar ve yapacakları konusunda YAZKO Genel Sekreteri Adnan Özyalçıner ile söyleştik. Özyalçıner, kuruluşun amacından başlayarak sorularımıza şu yanıtları verdi

"Yayın piyasasındaki öncelikle kağıt ve basım giderlerinin ağırlığı sonucu, yayıncıların amortismanını sağlayabilecek kitapları basmaya yönelmesi karşısında, yazarlar güçlerini birleştirerek, kitaplarını kendileri yayınlamak amacıyla bu kooperatifi kurdular. Bugünkü uygulamada, kitap fiyatıyla baskı sayısı çarpımının yüzde 10—15'i yazara telif olarak veriliyor. Kooperatifte ise bu payın yüzde 30—35'e kadar çıktığı oluyor. Böylelikle yazar, yayınevinin kârını da kendisi almış oluyor."

YAZKO, bir yılda, her üyesinden bir kitap yayınlama zorunluluğu olduğundan, üyeliğini dondurmuş. Özyalçıner, buna karşın, Türkiye'deki birçok genç ve tanınmış yazarın üyeleri olduğunu belirtiyor.

YAYINLANAN VE YAYINLANACAKLAR

YAZKO, Nisan 1980'deki ilk kitap basımından buyana ayda 4 ile 6 kitap yayınlıyor. "YAZKO Edebiyat" ve "YAZKO Çeviri" adlı iki aylık dergisi var. Aynı zamanda bu iki derginin Sorumlu Yazıişleri Müdürlüğünü yapan Adnan Özyalçıner, yayınlanan ve yayınlanacak dergileri şöyle anlatıyor:

" 'YAZKO Edebiyat: 80 Kasımında çıktı. Salt edebiyata yönelik bu dergi, Ekim sayısıyla birinci yılını dolduruyor. Baskı adedi 12 bin. Dergi, sadece belli merkezlerde dağıtılıyordu. Okurlardan gelen istek sonucu, bu sayıdan başlayarak, Türkiye'nin her tarafında dağıtılacak.

'YAZKO Çeviri' ise, Türkiye'deki çeviri olayını ve daha çok da çeviri sorunlarını gündeme getirmek, edebi çeviriler konusunda Türkiye'de yeni bir anlamda pazar açmak ve çeviriyi yaygınlaştırmak amacıyla çıkarıldı. Çeviri gerçekten önemli bir boşluktu. Bazı edebiyat dergilerinde beş, on sayfa yer alıyor ya da almıyordu. Biz çeviriyi tüm bir dergi yaparak bu alanı yaygınlaştırmaya ve çeviri çabasına dikkat çekmeyi önemsedik.

Bunlar dışında, öncelikle Kasım ayında yayınlayacağımız 'YAZKO Gençlik' ten söz etmek istiyorum. Dergi, adından da anlaşıyacağı gibi genç kesime yönelik. Gençlik sorunları, öteki magazinlerde yer aldığı gibi değil, yer yer akademik, yer yer magazinsel bir bütünlük içinde ve daha maddi bir şekilde ele alınacak. Sinemadan edebiyata, edebiyattan cinsel sorunlara kadar çeşitli konular dergide yer alacak. Tabi bu arada eğitim öğretim sorunları da derginin ele alacağı konular arasında. Dergi aylık yayınlanacak ve geniş bir kesime ulaştırılmaya çalışılacak.

'YAZKO Sanat ise Aralık ayında çıkacak. Edebiyat dışındaki sanat dallarını kapsayacak. Sinema, müzik, tiyatro gibi konular dergide güncel biçimiyle yer alacağı gibi, bu konulardaki akademik ya da ciddi eleştirel yazılar da yayınlanacak. Diğer sanat dergilerinin daha çok güncele ve magazine yönelik olmasına karşın (ki bunu suçlama olarak söylemiyorum, o dergilerin konumu bu) biz daha farklı olan kendi yöntemimizi getireceğiz. Kuramsal yazılara da güncel olaylar yanında yer vereceğiz.

Bir de çıkarmayı düşündüğümüz 'YAZKO Düşün' var. Buna da kısaca felsefe dergisi diyebiliriz. Bilimsel ağırlıklı bir dergi olacağından üç aylık çıkarmayı düşünüyoruz. Bu derginin hazırlıkları sürmekte."

SANAT GÜNLERİ

YAZKO'nun geçen yıl başladığı bir ödül verme uygulaması var. Ödül alan yazarlar, YAZKO bünyesine alınıyor. Böylelikle, her yıl, ürünü ödüle değer görülen beş altı yazar YAZKO üyesi oluyor. Bu yılki ödül töreninin daha yaygın bir kültür şenliği biçiminde düzenlenmesi amaçlanmış. 9—13 Aralık tarihleri arasında **"YAZKO Sanat Günleri"** adıyla gerçekleştirilecek şenlikte, film gösterileri, resim sergileri ve konserler yer alacak. YAZKO ödülleri dağıtılacak. Yazarlarla okurlar arasında söyleşiler ve öncelikle ödül kazanan yazarların imza günleri düzenlenecek.

Adnan Özyalçıner **"YAZKO Sanat Günlerini daha önceki açıkoturumlarla bir anlamda başlatmıştık."** diyor ve Aralık ayındaki YAZKO Sanat Günleri dışında da bu açıkoturumların sürdürüleceğini belirtiyor. YAZKO'nun açıkoturumlarında, bir kitapta işlenen herhangi bir konu ele alınarak tartışılıyor.

KÜLTÜR ORTAMI YARATMAK

Özyalçıner'in YAZKO çalışmaları üstüne son sözleri şunlar:

"Amaç, genel bir kültür ortamı yaratmak. Sadece bir yayın kooperatifi olarak değil, kültür birikimini yaymayı amaçlayarak çalışmak. Elbette olanakların elverdiği ölçüde."

"HEM OKUDUM HEM DE YAZDIM"

İSMAİL AŞIKOĞLU

SAİT Faik yazı yazmaya bir süre ara vermek ister. Kalem kağıt almaz olur eline. Yazmayı çizmeyi bırakacağını sanır.

Gün gelir, bu kararını sürdüremeyeceğini anlar. Gelişen olaylar onu yeniden kağıda kaleme döndürür. Gider tütüncüden kağıt satınalır. Kalemini sivriltir. Düşüncelerini ak kağıt üstüne döker ve "yazmasam olmayacaktı" der.

Bir başka yazar, önüne aldığı her boş sayfadan ilkten korktuğunu söyler. Nasıl dolduracağım bu sayfayı diye kaygılanır. "Bu ak kağıt beni yutacak" diye ürküntüsünü dile getirir. Ama gene de kalemi eline alır. Sayfayı doldurur. "Kolaydır yazmak" der, "başlamak zordur aslında", diye yüreklere su serper.

Her iki yazar için de yazmak, bırakılamayacak birer eylem, vazgeçilemeyecek birer uğraştır.

Yazmak insanlığın sevgiyi dile getirmesidir.

Yazmak, yerine göre, insanlığın başkaldırmasıdır.

İnsan yazarak sever, sevdikçe yazar. Başkaldırmak istedikçe yazar, yazarak başkaldırmanın erdemini yayar.

Yazmak günlük yaşamımızda da çok sık başvurduğumuz bir eylemdir. Mektup yazarız. Not tutar, not aktarırız. Sözleşme yaparız. Gelirimizi, giderimizi yazarız. Yaşamın bir parçasıdır yazmak.

Sözümüzü, düşüncemizi, tasarladığımızı paragraf paragraf, tümce tüme, sözcük sözcük biçimine dönüştürürüz. İşte bu biçime dönüştürdüğümüz her şey birer konudur.

Konu yazı boyunca geliştirilir, işlenir.

Betimleyerek, düşünceler ileri sürerek, olay anlatarak, kanıt getirerek ve bölüm bölüm gelişir yazı.

Kalemi her ele alışımızda yaptığımız bu değil mi?

Yazmanın dilimizde şu anlamları var:

- Harfleri, heceleri ya da fikir anlatan işaretleri yan yana getirip istenilen şeyi anlatan biçimler ortaya çıkarmak.
- Kendi bilgisiyle kitap meydana getirmek.
- Yaymak.
- Yazarlık etmek.
- Yazı ile haber vermek.
- Süslemek.

İnsan, oluşturduğu şekillere yeni anlamlar vererek yazmaya başladı. Çağdaş abecelerin temeli o resimlerin yüzyıllar boyu süren değişimlerinden sonra atılmıştır. Her biçim bir kavramın, sesin simgesi olmuştur.

Tarihi yazıyla başlatmak genel kuraldır.

İnsan yazı gereci olarak papirus kullanmıştır, toprak kullanmıştır, hayvan derisi kullanmıştır. Kağıt bu alanın en anlamlı yeniliğidir. Çağımızın bu gerecinden nasıl bugün kitaplıklar meydana getirilmiş, geliştirilmişse, o günlerde de papirustan, kilden, tuğladan, parşömenden kitaplıklar oluşturulmuştur. Ama yazı gereci olarak kağıt ötekilere göre nasıl yaygın ve kolay kullanımını sürdürecekse kitaplıklar açısından da durum böyle olmuştur. Bugünün kütüphanesi çağdaştır; yararlı, yaygındır.

Yazmanın yaygınlaşamadığı dönemlerde yönetimler yazıdan ürkmüştür. Belki bu anlayıştan ötürük ilkçağ insanı yazı yazana da korku dolu gözlerle bakmıştır. Bu anlayışın zararlı kalıntıları bugün de görülebiliyor.

Oysa ne yazıdan korkmalı, ne de yazdırmaktan!

Yazarın dediği gibi kişi yazmaya başlayınca korkuyu üstünden atar.

ANKARA'DAKİ SERGİLER

LEVNİ — Tuncay Betil Sergisi — 3 Kasım'a dek izlenebilir.

TAKİ - Hakkı Torunoğlu Sergisi— 31 Ekim'e dek izlenebilir.

TÜRKUVAZ — Muzaffer Akyol Sergisi — 22 Ekim'e dek izlenebilir.

VAKKO GALERİ — Gencay Kasapçı Sergisi — 22 Ekim'e dek izlenebilir.

ARTİSAN — Eski galeride Preziosi Brinbisi Sergisi — 4 Kasım'a dek izlenebilir.

Yeni Galeride — Avni Arbaş Sergisi — 19 Ekim — 9 Kasım tarihleri arası izlenebilir.

ISTANBUL BELEDİYESİ ŞEHİR TİYATROLARINDA NELER OLUYOR

İSTANBUL Belediyesi Şehir Tiyatrolarındaki gelişmeler uzun süredir tiyatro çevresi ve sanatsevenler tarafından ilgi ve kaygıyla izleniyor.

İşten çıkarmalarla başlayan ve yanlış kadrolaşmayla beraber kitap düşmanlığına dek uzanan anlayış, Türkiye'nin bu en eski tiyatro kuruluşunu nereye dek götürecek? Muhsin Ertuğrul'un bu köklü ve soylu kurumda yeşerttiği tohumlar, çağdışılığın batağına mı sürüklenecek? Çağdaş insanın, sanatçının temel niteliği olan okuma, öğrenme, tartışma ve yaratma özgürlüğünün yok sayıldığı bu kurumu günümüz koşullarında yeni bunalımların kıskacında yok olmaya götürmek, tarihin yargılayacağı bir tutum olmayacak mı?.

Yanlışlardan, doğrulara varabilmek amacıyla yararlanmak, toplumların ve yöneticilerinin her zaman gücünü artırmıştır. Böyle bir kurumun başında bulunan "şanssızlığı" insan, bilim, bilinç adına yenmek, ancak bu gücün çözümleyebileceği bir sorundur.

Sanatsevenler umutludur. Bu kurumun içinden, onu kurtaracak çağdaş ve cesur kafalar elbette çıkacaktır. Çünkü "çağdaş" olması gereken bir sanat kurumunu yönetmek, önce çağına ve bilimlerine inanmak sonra da yeteneğini bu yolda kullanmasını bilmek demektir.

Atatürk'ün adını kalkan olarak kullanıp, ona aykırı bir davranış içinde çağdışılıkla kucaklaşan kişilerin tiyatroya, sanata ve elbette Türkiye'ye zararları büyüktür. Hele içinde yaşadığımız kuruluş döneminde... •

TELEVİZYON OKULU

• Açıkcası dipsiz kuyuya taş atılmıştır. Ama tüm bu olumsuzluklarına karşın sessiz sedasız yayına giren ve iyi niyetli program yapımcılarının özverisi ile ortaya çıkan bu program dizisi TRT'nin eğitimine yardımcı olma görevini yerine getirmekle kalmamış, belki de TRT'ye Atatürk'ün 100. doğum yıldönümünde en önemli işlevini yapma şansını vermiştir.

TELEVİZYON Okulu Kasım ayı başında yeniden yayınlanacak. Bu nedenle; öncelikle geçen yıl yayınlanan "TV Okulu" programını birkaç noktadan ele alarak incelemek ve çıkardığımız sonuçları sıralamak istiyoruz.

• *Geçen yıl yayınlanan Televizyon Okulu programının 27 İl'e yönelik olması hatadır.*

• *Eğitim görevini yürüten, işlevi bu olan kurumlarla eşgüdüm sağlanamamıştır.*

• *Bu programın yayınına yapımcıları dışında kalan diğer sorumlular tarafından gereken özen gösterilmemiştir. Yetkililer yasak savmak kabilinden işi ele almışlardır.*

• *Mutlaka yapılması gereken ön araştırma yapılmamıştır.*

• *Yayınların sesleneceği esas kitlenin yapısal özelliği sosyal yaşamı, çalışma saatleri dikkate alınmamış, dersler kırsal alanda iş görülen saatlerde verilmiştir.*

• *Dersler sırasında mutlaka elde bulunması gereken yardımcı malzeme basılı kitap, broşür vb. hazırlanıp, zamanında dağıtılmamıştır.*

Açıkcası dipsiz kuyuya taş atılmıştır. Ama tüm bu olumsuzluklarına karşın sessiz sedasız yayına verilen ve iyi niyetli program yapımcılarının özverisi ile ortaya çıkan bu program dizisi TRT'nin eğitimine yardımcı olma görevini yerine getirmekle kalmamış, belki de TRT'ye Atatürk'ün 100. doğum yıldönümünde en önemli işlevini yapma şansını vermiştir.

Yetkililerin açıklamalarından da öğreniyoruz ki ülkemizde yaklaşık 13 milyon kişi okur-yazar değil. Çoğunluğu kırsal alanda yaşayan bu yurttaşların önemli bir bölümünü kadınlar oluşturuyor. Resmi devlet kurumu olan TRT'nin bu gerçek karşısında tüm olumsuzluklara, noksanlıklara karşın başlattığı yayını sürdürmesi, hem de geçen yılın deneyiminden ders alması, en azından ders çıkarmaya çalışması sevindiricidir.

Çünkü kitle iletişim araçlarının özellikle, televizyonun etkinliği artık tartışılmamaktadır. Esas işlevi "**Eğitim-Haber verme-Eğlendirme**" olan TRT' nin Televizyon okulu ile Anayasa'nın ve 359 sayılı TRT Yasası'nın kendisine yüklediği eğitim işlevini yerine getirme yolunda önemli bir adım attığı kabul edilmelidir.

Ancak, toplumdaki eğitim gereksinmesini, eğitimde fırsat eşitliği ilkesini uygulayarak gerçekleştirebilme özelliğine sahip olan televizyonun bu özelliklerini, toplumun gereksinmelerine uygun yönde kullanarak, eğitsel işlevini halka yönelik bir şekilde gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Televizyonla eğitimin öncelikle yetişkinlere yönelik olması gerekmektedir. Bu gereklilikteki neden, herhangi bir eğitim kurumuna artık devam etme olanağı olmayan ve bugüne değin hiçbir şekilde eğitim olanağı bulamamış, ya da bu olanağı yetersiz biçimde ele geçirmiş kişilerin eğitim gereksinimlerinin sağlanması zorunluluğudur.

Kitle iletişim araçları ile, okuma yazma öğretmede, öğrenen ve öğretenin birlikte olmaması nedeniyle yeni yöntemler geliştirilmesi gereklidir. Ancak, kitle iletişim araçlarının kalkınma, eğitim ve fonksiyonel okuma yazma hizmetinde kullanılmasının çok yeni olması nedeniyle konu ile ilgili olarak geliştirilen ve uygulanan yöntemlerin hangisinin amaca daha elverişli ve yararlı olduğu konusunda bugünden bir karara varmak için henüz erkendir.

Tüm bu bilgiler ışığında kitle iletişim araçlarından yararlanarak yürütülecek olan okuma yazma programlarının, yani televizyon okulunun, amacına ulaşabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar şöyle sıralanabilir:

• *Okuma yazma programları, okuma yazma öğretme amacının yanında, karşı karşıya olunması amaçlanan kitlenin yaşam sorunlarına ilişkin bilgilerle birlikte temel sorunlar hakkında da bilgi verme özelliği taşımalıdır.*

• *Eğitim kampanyasından önce ve eğitim süreci içinde varılması amaçlanan kitlenin bu kampanyaya hazırlanması gerekmektedir. Bu konu da özenle gözönünde bulundurulmalıdır.*

• *Okuma yazmanın yararları, gerekliliği, öğrenmenin bir yaş sorunu olmadığının vurgulanması ve öğrenmenin kolay olduğunun eğitmek istediğimiz kitleye anlatılması, yani onların moral gücünün kuvvetlendirilmesi.*

• *Kitlede uygulanacak televizyon okulu programları konusunda ilgi ve merak uyandırılması. Bu ilginin program yayını boyunca sürekli ayakta tutulması.*

• *Çeşitli destekleyici yayınlar aracılığıyla televizyon okulu programı ile ilgili olan tüm öğretmenlerin, sosyal görevlilerin, grup organizatörlerinin, sosyal ve dini önderlerin uyarılması ve onların programı pekiştirici anlamda çalışmalar yapmalarının sağlanması. Böylece çevreye bu temelde yardımcı olmaları.*

• *Programın amacına ulaşıp ulaşmadığının saptanması için "yayın sonrası" araştırma-anket yapılması.*

İlk anda saptayabildiğimiz bu ve benzeri öneriler, özellikler dikkate alınarak hazırlanan televizyon okulu amacına ulaşabilir.

2 Kasım'da yayına girecek olan bu dizi programın eksiksiz ekrana getirilmesi kuşkusuz çok yararlı olacaktır.

55 programdan oluşacağı bildirilen bu yapımın televizyonun eğitim işlevi açısından önemli bir görevi üstlendiğini göstermektedir. Televizyonun bu toplumsal işlevini gereğince yerine getirebilmesi için bu konunun önemini kavramış olması ve ona uygun bir çalışmanın içine girmesi, büyük bir organizasyonu gerçekleştirmesi gerekmektedir. •

"VATANSEVERLİK"

AHMET KAHRAMAN

TÜRKİYE'de, 2 Ağustos 1971 sabahı, gazeteleri karıştıranlar, at nalı iriliğinde harflerle yazılmış, yarım sayfayı kaplayan çerçeve bir duyuruyla yüz yüze geldiler.

Dokuz maddelik duyuru, *"amaç ve görüşlerimiz"* başlığını taşıyordu. Altında da, ülkenin iri kıyım tüm tüccarlarının, montajcı ve aracılarının imzaları...

Duyuru, *"Türk Sanayiciler ve İş Adamları Derneği"* (TÜSİAD) ın kurulduğunu haber veriyordu. Fakat, metni okuyanlar, bunun bir dernek duyurusundan çok, bir sınıfın siyasal, ekonomik ve sosyal istemlerini de içeren bir program olduğunu gördüler. O nedenle, dönemin yayın organı yalnızca biri, buna *"2 Ağustos muhtırası"* adını vererek olayı, *"ekonomik iktidar, siyasal iktidara rest çekti"* başlığıyla yansıttı.

12 Marttan sonra sermaye, yeni bir düzenleme istiyordu. Nitekim daha sonra Anayasa ve yasalarda yapılan değişikliklerde, *"amaç ve görüşlerin" yadsıdığını* söylemek güçtür.

Ülkenin günüyle, geleceğine ağırlık koyma, ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda söz sahibi olmayı amaçlayan bu bildirinin sekizinci maddesi basına ilişkindi. İki yıl önce, sermayenin ağırlığından yana olan bir bakan, ilerici basına ilan verilerek katkıda bulunulduğundan yakınmıştı. Bakan, sermayeyi *"kendinizi düşünmüyorsanız bile, torunlarınızı düşünün"* diye kınamıştı. Şimdi, o konuda da, gereken için adım atılıyordu. Basın için şöyle deniliyordu:

"— Basın özgürlüğüne ve yapıcı tenkitlere inancımız ve saygımız tamdır. Ancak, insan şeref ve haysiyetine tecavüz eden, haberleri kasıtlı olarak değiştiren, yasalara karşı gelmeyi teşvik eden ve kendi basın ahlak yasasına uymayan bir anlayış ve tutumun yanında olmayacağız."

"Amaç ve Görüşlerimiz"'in basına ilişkin maddesi açıktı:

"— İsteklerimiz, hoşlandıklarımız yazılacaktır. Doğru bulduklarımız doğrudur. Bize uymayanları yaşatmayız..."

Nitekim, *"sermaye için yapıcı tenkitte* bulunmayan, emek ve emekçiden yana tutumlarını sürdürenler, kısa süre sonra ekonomik ambargo altında çatırdamaya başladı. *"2 Ağustos muhtırası"* karşısında, yaşamını sürdürme çabasına girenlerse, *"çaktırmadan"* ve *"sessizce"* yörünge değiştirip *"çark"* ettiler. Yeni koşullara ayak uydurmayan, ödün vermeyen basın emekçileri *"tasfiye"* edildi.

Dünlerde, *"üreten ve yaratan tek olgunun emek"* olduğuna ilişkin doğruları savunanlar emek ve emekçiden yana olanlar, sus-pus oldular. İşçi ve köylü sorunlarından, yoksulluktan, sömürüden söz açıldığında, *"yoksulluk edebiyatı yapma"* demeye başladılar. Patronların diliyle konuşur oldular. Patronlar kapitalizmi savunuyorlardı. Kapitalist düzenin *"sınıflı toplum"* olduğu doğrusunu bildikleri, geçmişte bunu vurgulayarak yazdıkları halde, *"yeni dönemle uyum çabasına"* düşen yazarlar, artık *"işçi sınıfı"* sözcüğünü bile ağızlarına almaktan korkuyorlardı.

Emek ve emekçiden yana, sözünün eri, inancının savunucusu liderlerin üstüne *"sefere"* çıkmaya başladılar.

"— Çok olmaya başladılar. İşçileri, köylüleri şımartıyor..."

"Halk" sözcüğünü kullandığı için liderleri, ilerici yazarları kınadılar. Bu arada gazetelerinde, güldürü tarihine geçecek, dalkavuklukların örneğini verdiler.

"— Halk plaja hücum edince, millete yer kalmadı" dediler, gazete başlıklarında... Bu bir yaranma yarışıydı. Çünkü, patronlar *"halk"* deyimini sevmiyorlardı...

Sermaye sahiplerinin tutumu yadırganmamalıydı. İyi ama aybaşlarında bordrolara imza atarak ücretlerini alanlara ne oluyordu? Çek defterleriyle, kasa sahiplerinin *"yılmaz savunucusu"* olmak yaraşıyor muydu onlara? En azından yarın emekli olup, köşelerine çekildiklerinde, mahalle kahvesinde emekli arkadaşlarıyla tavla oynarken ne diyeceklerdi? Yoksa, kimi aydınlarla, etkin bürokrat zarı atarken:

"— Beş beş... Bugün sıkıntı çektiğime bakmayın siz" mi diyeceklerdi? *"Ben geçmişte patronların çıkarını tüm gücümle savundum. Göz bebekleriydim o zaman. Sofralarında yiyor, kollarına giriyordum. Bugünse yüzüme bile bakmıyorlar. Sokakta gördükleri zaman gözlerini kaçırıyorlar ama onlar aslında eski ahbaplarım"* mı diye övüneceklerdi?.. Bizim sorunumuz değil, bu ... *"Hizmete soyunanlar"* düşünsün, bunu.

*

* *

Bu arada yadırganan bir başka olgu var: Kimilerinin *"vatanseverlik"* dersi vermesi... Biliyoruz ki, genellikle *"vatanseverlikle"*, *"vatan hainliği"* arasında kıl payı bir fark vardır. Hitler'i iktidara getirenler de *"vatanseverdi"* bir zamanlar. Bir sabah uyandılar ve gördüler ki, yakalarında *"vatan hainliği"* yaftası...

Sermayenin vatanı olmadığı söylenir. Buna örnek olarak da, anavatanı Amerika olan çokuluslu şirketlerden İTT gösterilir. İkinci Dünya Savaşında, Amerika Almanya'ya karşı dövüşürken, İTT Şirketi Hitler'in telefon ve telgraf kablolarını döşemekteydi. O nedenle, sermaye için nerede çıkar varsa orasıdır vatanı de-

nilmektedir.

Günümüzde kimileri, *"ben bir vatanseverim"* diye şişinmekte ve örnek olarak da *"dışsatım gerçekleştirdim"* demektedirler.

Ve 6 Eylül 1981 tarihli Günaydın gazetesinin başlığı:

"— İhracat yapacağım diye düşük faizle alınan krediler bankerlere yatırılıyor."

"Vatanseverlik" diye adlandırılan *"dışsatım"* öyküsünün bir başka yönünü, Devlet Planlama Teşkilatının raporlarınca sergilenmektedir:

"— Dışsatımda sanayi ürünlerinin artısı sözkonusu değil. Dışarıya satılan mallar yine kuru fasulye ve mercimek gibi ürünler..."

*

* *

Her neyse konumuz bu değildi aslında. TÜSİAD'dan söz ediyorduk. TÜSİAD, on yıl gibi kısa bir zaman içinde büyük gelişme gösterdi. Yakın tarihte Bakanlar Kurulu Kararıyla, *"kamu yararına dernek"*lerden sayıldı. Tıpkı Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay gibi...

TÜSİAD'ın kuruluş duyurusuna imza koymuşlardan biri, bir yıl kadar önce *"yurtdışına para kaçırdığı"* gerekçesiyle koğuşturmaya uğradı. Gazeteler ilk günler üstüne yürüdüler. Sonra biri uyandı. Savunmaya geçti. TÜSİAD da, savunmasını üstlenince bir daha haber alamadık.

TÜSİAD ne derse desin, *"sanayici"* dediklerinin çoğu hala, komisyonculuk, aracılık oyununu oynuyor... Bir türlü, yabancıların ürünlerini monte edip piyasaya sürmesine yaptıkları katkıdan dolayı aldıkları komisyonun boyutlarını aşamadılar.

Bu da ayrı bir sorun. Üstünde durmak istediğimiz bu değil. Sanayicilikle, yabancıların ayağı olma olgusu arasındaki fark başka zaman tartışılabilir. Yalnız bir çelişkiyi vurgulamak istiyoruz.

*

* *

TÜSİAD'ın yetkililerinden biri demecinde şöyle diyor:

"— Kapitalist ülkelerle mukayese edersek. ürkiye'de paranın siyasi gücü sıfırdır. (...) Parlamenter düzende bir partinin taşradaki ilçe başkanı, Ankara'da en büyük holdingin sahibinden daha çok itibar görür, dediğini yaptırır..."

Doğru mu acaba? ●

İHTİSAS KOMİSYONU

RIZA SÜMER

- **Sporumuzun yeni bir yapıya kavuşturulacağı söylenirken bu yapının temel taşları olan spor kulüplerinin, hakemlerin, beden eğitimi öğretmenlerinin, antrenörlerin görüşlerinin alınmaması bağışlanamaz.**
- **Komisyonların bazılarında yalnız bilim adamlarına danışmak, kitaplardan alıntılar yapmak alışkanlığı görülüyor. Komisyonların sporumuzun asıl alınteri sahipleriyle ilişkileri bugüne değin olumlu olmadı.**

GENÇLİK ve Spor Bakanlığı'nın oluşturduğu 16 ihtisas komisyonu 1981 yılının başlarından beri çalışmalarını ve araştırmalarını sürdürüyor.

Sürekli olarak, işsizlikten, yetki ve görevsizlikten yakınan Bakanlık Danışmanlarının başkanlığında oluşturulan 16 ihtisas komisyonunun adları şöyle:

"Gençlik ve Spor Bakanlığı Birimlerinin Görev Tarifleri", "Personel Değerlendirilmesi ve Derecelendirilmesi", "Yasa Tasarısı Çalışmaları", "Varolan Yasalara Göre Yönetmelikler Hazırlama", "İşçi Kesiminde Spor Etkinlikleri Yönünden İlişkiler", "Yurt Dışındaki Türk İşçi Çocuklarının ve Gençlerinin Örgütlendirilmesi", "Gençlik Sorunları ve Yurtlar Plan Çalışmaları", "Basın ve TRT İlişkiler", "Sakatlar Derneği ile İlişkiler", "Milli Eğitim Bakanlığı ile İlişkiler", "Profesyonel Futbolda Transfer Sorunları", "1982 Uygulaması ve Spor Kulüplerinin Statülerinin Belirlenmesi", "500'den Fazla Personel Çalıştıran Kuruluşlarda Spor Etkinliklerinin Geliştirilmesi", "Köylerde Gençlik ve Spor Kulüple-

rinin Örgütlendirilmesi", "Mahallelerde ve Semtlerde Gençlik ve Spor Kulüplerinin Örgütlendirilmesi", "Tekbiçim (Standart) Raporlaşma Düzeninin Sağlanması", "Spor Federasyonlarının ve Çeşitli Komitelerin Oluşturulmasında Yeni Esasların Getirilmesi", "Sporda Sosyal Güvenlik".

Önce iyi niyetten, sonra Danışmanları gizli işsizlikten, bir kenara itilmişlikten kurtarmak amacından kaynaklanan bu komisyonlardan ikisi "Köylerde, Semtlerde ve Mahallelerde Gençlik ve Spor Kulüplerinin Örgütlenmesi" konusunu üstlendi. Ne büyük bir talihsizliktir ki, daha bu iki komisyon çalışmalarını bitiremeden, İzmir Beden Terbiyesi Bölge Müdürü ve ona bağlı sporla ilişiksiz kişilerin oluşturduğu Bölge Danışma Kurulu, genellikle ilçelerin olan 19 spor kulübünü "yalnız futbolda uğraşıyor veya söz verdiği tüm dallarda etkin değil" diye kapattı.

Türkiye'nin başarısız olduğu konulardan biri organizasyon (düzenleme) ise bir diğeri bilimsel araştırma. Nedeni de, çağdaş bir örgütlenme olmadan ub işlere girişmek olsa gerek.

Bakanlığın İhtisas Komisyonları da, bütçe, yeterli eleman, teknik olanaklar, yetki ve sorumluluk gibi, araştırma gücünü belirleyen alanlarda sağlıklı değil. Amator sporlar için birkaç komisyon kurulabilirdi bu da yapılmadı.

Bu komisyonların bazılarında, yalnız bilim adamlarına danışmak, kitaplardan alıntılar yapmak alışkanlığı görülüyor. Komisyonların, sporumuzun asıl alınteri sahipleriyle ilişkileri, bugüne değin olumlu olmadı. Yetki ve sorumluluk açısından, çalışma olanakları açısından sıkıntıda olan komisyon başkanlarının ancak üçü amatör kuruluşlara başvurdu, görüş istedi.

Komisyonlarla, spordaki resmi ve gönüllü kuruluşlar arasında ilişkiler de oldukça zayıf. Bunun böyle olmasının nedeni Bakanlığın kendisidir. Bakanlık, Komisyonlara, yeterli olmamakla birlikte sporumuzda kulüplerin, hakemlerin, antrenörlerin, sporcuların örgütlendiğini, Türkiye'nin geçmişindeki bazı olaylara karşın, bu örgütlerle sürekli ilişkiler kurulması gerektiğini söylemeli, bunu komisyonlara bir ödev olarak vermeli.

Komisyonların, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarıyla da bağlantısı istenen düzeyde değil.

Sorunlardan biri de, Komisyonlardaki yönetim ve kadro. Uzun yıllar kenarda kalmış, itilmiş danışmanların işleri zor. Komisyonlarda, konularla ilgisi olmayanların, çeşitli önerilerle gorev aldıkları görülüyor. Bunların hizmetiçi eğitimden yoksun olmaları, komisyonların yaratıcı gücünü azaltıyor.

Önemli bir diğer sorun da şu; Sporumuzda bir yapı değişikliğine gitmeden ortaya çıkacak sorunları ve çözüm yollarını değerlendirmek, biçimlemek olası değil.

Eksiklikler de olsa, iyi niyetli davranış, çevreden güç alırsa, sporun asıl alınteri sahiplerinin görüş ve gücünden yararlanırsa ve devleti, spor gereksinmesine göre örgütleyip yapı değiştirilirse ancak, başarı sağlanabilir. ●

FUTBOL MANŞETLERDEN İNMELİ

TÜRKİYE, Futbol'da, son Sovyetler Birliği yenilgisiyle bir kez daha çalkalandı.

Kuşkusuz, yıllarca futbolla iç içe olmuş, onun mutsuzluğunu ve sevincini yaşamış, onun nimetlerinden yararlanmış, kahrını çekmiş basının ve TRT'nin olayı büyütmede katkısı çok.

Ancak, TRT ve basının, bu konudaki yoğun çabasına yazık oluyor. Çünkü, halkımız futboldan umudunu kesiyor artık...

Türkiye—Sovyetler Birliği maçına en güzel yanıtı halkımız verdi. Koskoca Atatürk Stadında o gün 6 bin biletli vardı. Demek ki, basının futbolun artık eskisi gibi okunmadığını, ulusal maçların halkımızca eskisi gibi değerlendirilmediği gerçeğini görme zamanı geldi.

Futbol artık manşetlere layık değil. Futbolun spor sayfalarında ya da spor haberlerindeki yeri de bu denli geniş olmamalı...

Türkiye'de okul salonları kulüplere açılıyor. TRT ve basında ses yok. Ne imiş, o gün futbol ulusal maçı varmış. Amatörlerin ara transferi çıkmış, serbest kart sorunu varmış, İzmir'de 19 kulüp kapanmış, kimin umurunda.

Özellikle basını, Fethi Demircan'ı konuşturmak için yarışıyor.

Sonra, Futbol Federasyonu'nun, bazı uzmanların ve kimi basın mensuplarının soruna yaklaşımı da yüzeysel. Ulusal takıma iyi oyuncu seçilemediği ve disiplinsiz davranıldığı konusunda, ağız birliği içinde basın.

Oysa, futbolun da öteki dalların da dramı tabanda yatıyor. Tarlayı bir kenara itin, yetiştirmeyi, bakımı ve değerlendirmeyi bir yana bırakın, meyvayı son elde, tarlasından uzakta eleştirin.

Türk futbolcusu kimlerin elinde, hangi koşullarda ve hangi tesislerde yetişiyor? Basında bu konular yer almıyor bir kaç istisna dışında.

Vefa stadının, Anıttepe'nin tozunu, çamurunu, gençlerin semtlerdeki çamur deryalarında yetişmesini, antrenörlerin, yöneticilerin, çektiklerini, amatör dallardaki kulüplerin toplum içindeki yalnızlığını unutarak nereye varılabilir.

TRT ve basın, sporda yenilgiyi ulusal matem, yengiyi ulusal zafer diye sunmamalı halkımıza. Halkımız, artık bu yenilgileri kanıksadı. Alt yapı böyle oldukça, eğitim böyle oldukça, tribünler yavaş yavaş boşalacak elbette.

Türkiye ile öteki ülkeler arasında bilim farkı var, olanak farkı var. Ruh yok, disiplin yok" diye sorunu noktalamak olası değil.

Amatörlerin sorunları, okul salonlarının açılması basın için, Amatörlerin düzenlediği Haber ve Yazı Yarışması TRT için önemli değil.

Biz, önce toplum olarak neyin önemli olduğunda anlaşamadıktan sonra esenliğe nasıl çıkarız?

Basının ve TRT'nin bunca uğraşına yazık. Futbol bu denli geniş yer ve zamana layık değil. Kaldıki, bunca geniş yer ve zaman vermek de çözüm yolu değil. Çözüm, sporun, kulüplerin çağdaş yapı ve olanaklara kavuşturulması, gençlerimizin iyi yetiştirilmesi.

O nedenle, İzmir'de halkın yaptığını, basın ve TRT yeniden değerlendirilmeli. Futbol manşetlerden inmeli. ●